Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 18 (15641) | 1981 оной январиин 22, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

Коммунистка Марта Данзановна Гармаева Зэдын районой «Мир» колхозой дүй дүршэл түгэс һаалишадай нэгэн юм. Тэрэ хорёод шахуу жэлэй туршада түрэл ажахыдаа хүдэлхэ зуураа, амжалтатай ажалай ульгэр жэшээ харуулна. Һүүлэй хэдэн жэл соо һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3500 килограммhaа доошо бэшэ һү һаажа, район доторoo нэгэнтэ бэшэ илажа гараhан намтартай. 1980 оной дүнгөөр М. Д. Гармаева Ажалай Алдар Солын II шатын орденоор һаяхан шагнагдаба.

КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, тэрэ эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УЛААН-ҮДЫН СССР-эй 50 ЖЭЛЭЙ ОЙН НЭРЭМЖЭТЭ «ТЕПЛОПРИБОР» ЗАВОДОЙ КОЛЛЕКТИВЭЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

КПСС-эй XXV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, заводой коллектив арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые болзорhoonь урид сүм дүүргэбэ байна. Табан жэл соо заводой товарна продукци гаргалгын хэмжээн 37,6 процентээр, ажалай бүтээсэ 31,7 процентээр дээшэлээ.

«КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөн тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол болон партиин ЦК-гай октябриин (1980 он) Пленумэй, мүн ВЦСПС-эй XI Пленумэй «1981 ондо СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбые бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлэн хабаадуулха тухай» шиидхэбэриин ёhoop, заводой коллектив В. И. Ленинэй түрэhoop 111 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, 1981 ондо иимэ социалис уялгануудые абана:

Товарна продукци гаргаха арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбэй даабарие 1981 оной декабриин 30-да дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур тодорхой хэмжээнэй продукци гаргаха.

«Һайн шанартайгаар бүтээхэ, болзорhoonь урид үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ» гэhэн уряа доро мүрысэн, КПСС-эй XXVI съездын нээгдэхэ үдэр болотор шэнэ «ИК-25» түхэлэй приборнуудай түрүүшын промышленна бүлэгые гаргаха; «ТМП», «РТП-32Б» түхэлэй приборнуудые хабсаргаха туршалгын типовой участок эмхидхэхэ; машина бүтээгшэдэй үдэр болотор металлнуудай оньhожоруулагдамал склад ашаглалгада оруулжа, «Рд-3Б» түхэлэй приборнуудай түрүүшын промышленна бүлэгые гаргаха.

Продукци худалдалгаар жэлэй түсэб болзорhoonь урид, 1981 оной декабриин 10-да дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур тодорхой хэмжээнэй продукци худалдаха. Хилын саанахи оронуудта эльгээхэ түсэбөө 1981 оной декабриин 1 болотор дүүргэхэ.

Өөрын хүсөөр ябуулдаг барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб Агуу Октябриин 64 жэлэй ой болотор бэелүүлхэ; «УРРД-М» түхэлэй приборнуудай түрүүшын промышленна бүлэгые ашаглаха.

Гаргадаг продукциингаа техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ зорилгоор дүрбэн шэнэ түхэлэй продукци ба арадай үргэн хэрэглээнэй хоёр янзын эд бараа ашаглажа эхилхэ;

— хоёр янзын шэнэ прибор олоор гаргадаг болохо;

— «ДД-06М», «КСУ-2П» түхэлэй приборнуудые гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүргэхэ, эрхим категориин продукцие бүхы продукциин хэмжээнэй 31,2 процентдэ хүргэхэ.

Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээнүүдые нэбтэрүүлhэнэй, техническэ хубаарилга нарижуулhанай ба бригадна гүримаар хүдэлэлгые 65 процентдэ хүргэhэнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдадаг ажалай хэмжээе 7,2 процентээр доошолуулха, хүдэлмэриин бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабарияа 0,1 процентээр үлүүлхэ.

Продукци гаргалгада хараалагдаhан нормоhoo 50 тонно хара металл, 3 тонно үнгэтэ металл, 180 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 592 гигакалори дулаа алмаха. Алмагдаhан үнгэтэ металлай үлэгдэлөөр 5 мянган түхэригэй арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргаха. Алмагдаhан электрын элшэ хүсөөр апрелиин 22-ой үдэр хүдэлхэ.

Жаран нэгэн хүдэлмэришэдые бэлдэхэ, 400 хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ, гуша гаран хүниие хоёрдохи мэргэжэлдэ hургаха. Научно-шэнжэлгын хүдэлмэри ябуулха, үйлэдбэриеэ техническэ талаарнь hэльбэн зэбсэгжүүлхэ талаар институдуудтай хэлсээ баталалгаяа үргэлжэлүүлхэ. Уралан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэн хэрэглэhэнэй ашаар 90 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо абаха.

Хүдөө ажахыда үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ, таряа хуряаха хүдэлмэридэнь туhалха, шефтээ абаhан Үдын совхоздо 22 мянган түхэригэй туhаламжа үзүүлхэ. Түсэбөөр хараалагдаhан «Бурятферммаш» заводой захилые 1981 оной декабриин 20-до дүүргэхэ.

Хүдэлмэришэдые ажал дээрэнь тогтонижуулха зорилгоор тэдэнэй ажалай, ажаhуудалай ба амаралтын эрхэ байдал hайжаруулхын тула 444 хүнэй байха хамтын байрын барилга үргэлжэлүүлхэ, 120 квартиратай байрын гэрэй проект бэлдэхэ.

Спортын юhэн янзаар заводой спартакиада үнгэргэхэ. Физкультурын бүхэсоюзна «Ажалда ба СССР-эй Оборонодо бэлэн» гэhэн комплексын нормо дүүргэhэн хүдэлмэрилэгшэдэй тооe 780-да хүргэхэ.

Томскын «Манометр», Улаан-Үдын «Электромашина» заводуудай коллективүүдтэй социалис мүрысөөгөө үргэлжэлүүлхэ.

Энэ социалис уялганууд заводой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ баталагдан абтаа.

КПСС-эй XXVI съездые угтуулан

ШЭНЭ АРГААР ХҮДЭЛЖЭ

Манай барилга-хабсаралгын управлениин коллектив арбадахи табан жэлдэ гол түлэб «Бурятпромстрой» нэгэдэлэйнгээ промышленна баазые hэльбэн заhабарилга, үргэдхэлгэ дээрэ, унжагайрhан хэдэн барилга ашаглалгада оруулха талаар хүдэлжэ гараа. Энэ хугасаа соо управлениин барилгашад бүтээhэн бүхы объектнүүдээ hайн сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада үгэhэн байха юм.

Барилгын шанарые hайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ болон бусадшье олон асуудалнууд СМУ-гай партийна организациин нарин хиналта доро байдаг. Партийна организацимнай бүхы коммунистнуудай 70 процентнь үйлэдбэриин участогууд дээрэ хүдэлнэ. Тиимэhээ барилгын талмай, участок бүхэн дээрэ 5—7 коммунистнуудhaa бүридэhэн партийна бүлэгүүд эмхидхэгдэдэг юм. Тэрэ бүлэгүүд, коммунистнууд булта ажалай бүтээсэдэ, хүдэлмэриин эршэдэ сэхэ нүлөөлдэг.

Минии ударидадаг бригададa дүрбэн коммунист хүдэлдэг. Бултадаа коммунис ажалай ударнигууд, үндэр бүтээсэтэ ажалай ульгэр жэшээ харуулан хүдэлдэг зон юм. Һүүлэй долоон жэл соо бидэ «Бурятпромстрой» нэгэдэлэй баазын объектнүүд дээрэ хүдэлнэбди. Арбадахи табан жэлдэ манай бригадын коллектив гэр барилгын комбинатда панель бүтээлгын лини, Баруун-Урдахи промышленна узелай котельнэ, түмэр-бетон зүйлнүүдэй цех болон бусад промышленна ба захиргаанай барилгануудые ашаглалгада үгөө.

Бригададамнай, бүхы дээрэнь абажа харахада, үндэр мэргэжэлтэй, дүй дүршэлтэй, эдэбхи үүсхэлтэй хүнүүд хүдэлдэг юм. Олонхидынь барилга дээрэ 5—15 жэлдэ ажаллана. Тиихэдэ Т. М. Богомазов, М. М. Слабуха гэгшэднай городской Соведэй депутадууд юм.

Энэ табан жэлдэ манай коллективэй урда табигдаhан зорилгонууд ехэ. Мүнөө гэр барилгын комбинатда 4300 дүрбэлжэн метр талмайтай түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй цех, 3400 дүрбэлжэн метр талмайтай санкабинедүүдэй цех хабсаргагдажа эхилэнхэй. Тэдэнэй ашаглагдажа эхилхэдэнь, манай городто, республикада барилгын тон хэрэгтэй материалнуудые гаргалга эрид дээшэлхэ байна.

Түрэл Коммунис партиингаа ээлжээтэ XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахые эрмэлзэн, манай коллектив дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абанхай. Тингэжэ, жэшээнь, съездын нээгдэхэ үдэр февралиин 23 болотор томо панельнэ гэр барилгын комбинатай санкабинедүүдэй ба түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй цехүүдтэ мянгаад кубометр түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые хабсаргаха зорилго урдаа табинабди. Бригадымнай гэшүүн бүхэн үдэр бүри нормоор хараалагдаhан 2,5 кубометрэй орондо 3.2 кубометр түмэр-бетон хабсаргаха гэхэ гү, али үдэрэйнгөө даабарие 128 процентhээ доошо бэшээр дүүргэхэ болоно. Энэ зорилгые бэелүүлхын тула бидэ нилээд ехэ оролдолго гаргаха байнабди.

Барилгын ашаг үрые дээшэлүүлгын ба хүдэлмэриин шанарые hайжаруулха эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн хадаа бригадна подрядай гүрим болоно. Энэ гүримаар хүдэлхэдэ барилгын болзор түргэдэхэ, хүдэлмэриин үнэ сэнгэй доошолхо байhандань бидэ этигэнхэйбди. Юуб гэхэдэ, арбадахи табан жэл соо бүтээгдэhэн барилгымнай далаад процентнь энэ гүримаар хэгдэhэн байха юм. Тингэжэ гэр барилгын комбинадтахи хүдэлмэри нэгэ hараар, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой hэльбэн шэнэлэлгын хүдэлмэри хоёр hараар болзорhoo уридлагдаа hэн.

Гэбэшье энэ талаар дутагдалнууд үшөөл олон. Манай «Жилгражданстрой» трестдэ, мүн «Бурятпромстрой» нэгэдэлдэ энэ хэрэгтэ гүйсэд анхарал хандуулагданагүй гэжэ hанахаар. Материальнотехническэ хангалта hанаhанда үшөөл хүрэнэгүй, проектно-сметнэ документаци дуталдана. Мүн тиихэдэ субподрядна организацинууднай олонхи ушарта манай ажалые хойшо татадаг гэнэшэ.

В. РУБЦОВ,
барилга-хабсаралгын 7-дохи управлениин бригадир.

ЗОРИГЖОЛТОЙГООР...

«Заветы Ильича» совхозой hаалишадай суглаан болоно, 1980 оной, мүн арбадахи табан жэлэй дүнгүүд согсологдожо, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бэелүүлхэ зорилгонууд hаяхан тодорхойлогдоо.

— Совхозоймнай 3-дахи фермын коллектив (хүтэлбэрилэгшэнь Д. Б. Раднаева) hү hааха табан жэлэй түсэбые болзорhoonь урид бэелүүлжэ, даабаряа 960 центнерээр үлүүлээ, — гэжэ энэ асуудалаар элидхэhэн совхозой парткомой секретарь Г. Э. Санжиев мэдүүлээ. — Эдэ хүндэ жэлнүүдтэ фермын түрүүшүүл Людмила Бимбаева, Надежда Базарова, Александра Быкова, Бадма-Ханда Баирова гэгшэд ажалай ульгэр жэшээ харуулаа. Эдэнэрэй оролдосоор лэ түс фермэ үнгэрhэн жэлдэ үнеэн бүриhөө 2016 килограмм жэлэй түсэбhөө үлүү 30 центнер hү hаажа шадаа.

Тингэбэшье hү hаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнууд тушаа суглаан дээрэ онсо анхарагдаhан байна. Юуб гэхэдэ, 1978 ондо бүхы совхозоороо үнеэн бүриhөө 1922 килограмм hү hааhан байбал, нёдондо тэрэнь 1254 килограммда орошоо. Эдэ жэлнүүдтэ тэжээлэй нөөсэ адлирхуу байгаа бшуу.

Хоёрдохёор, үнеэд олоороо hубайрhан байна. Табан жэлэй туршада жэлдээ дунда зэргээр зуун үнеэн, эмэ хашараг бүриhөө оройдоо 60 тугал абтаа.

Энэ үбэлжэлгыншье үедэ үнеэдтэ бүдүүн тэжээл, таряа талханай зүйл яhала үгтэжэ байбашье, hү hааха даабари дүүргэгдэнэгүй.

Хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд ба ажалай эмхидхэлэй дутагдалнууд тухай суглаан дээрэ хэлсэгдээ. Илангаяа тэжээл буйлуулха, тэрэниие элдэб бодосуудаар хүсэлдүүлжэ, үнеэдтэ үгэхэ асуудалда ехээр анхарагдаа. Холоhoo асарагдаhан hолоомон hайса буйлуулагданагүй, заримдаа бардаа асарагдангүй хүлээшэнэ. Фермэнүүдтэ hаалишад дуталдана, хуушан байра соо авто-уhалуури хүдэлнэгүй, шабааhа шабха гаргаха транспортер хүдэлгэгдэнэгүй гэhэн гомдолнууд хэлэгдээ.

Фермэнүүдые даатшад Л. Б. Раднаева, К. М. Кокорина, В. Н. Пурбуев, hаалишад Н. Б. Пурбуев, М. В. Дульская, ахамад ветврач Н. Н. Булыгин, отделениин эрхилэгшэ П. Д. Чимитов, зоотехник М. П. Цырендоржиев, сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. Г. Кокорин, совхозой директор П. Б. Семенов гэгшэд суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, эдэ бүхы дутагдалнуудые дары усадхажа, hү hааляа эрид дээшэлүүлхэ hанамжануудаа мэдүүлээ.

Һаалишан М. Дульская 1981 ондо үнеэн бүриhөө 2500 килограмм hү hааха уялга абаа. Гурбадахи фермын коллектив энэ жэлдэ үнеэн бүриhөө 2100 килограмм hү абаха зорилго урдаа табяа. Бүхы совхозоороо 1981 ондо үнеэн бүриhөө 2 мянган килограммhaа доошо бэшэ hү hааха, зуун үнеэн, эмэ хашараг бүриhөө 90 тугал абаха гэжэ суглаанда хабаадагшад шиидээ.

И. ЩЕГЛАЕВ,
«Заря коммунизма» газетын корреспондент.

БҮТЭМЖЭТЭЙГӨӨР, ЭРИЛТЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Городской тоосоото hунгалтын XXIV партийна конференци КПСС-ые, тэрэнэй Ленинскэ Центральна Комитедые нягтаар тойрон жагсалгын оршон байдалда январиин 20-до Москвада Союзуудай байшангай Колонно зал соо нээгдэбэ.

Нэрьемэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтагдажа, нүхэд **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков** гэгшэд президиумдэ ерэжэ hууба. Партийна, совет болон ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, революциин ветеранууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл болон новаторнууд, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад, сэрэгэй начальнигууд эндэ байлсаа.

Партиин МГК-гай тоосоото элидхэл, КПСС-эй Московско городской организациин шалгалтын комиссиин тоосоон, партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект тухай элидхэл, КПСС-эй горком ба шалгалтын комиссиие, партиин XXVI съездэ хабаадаха делегадуудые hунгалга конференциин зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь **В. В. Гришин** партиин Московско городской комитедэй тоосоото элидхэл хэбэ.

Коммунис парти ажал ябуулгануудай тодо hонор, зориг бадаруулма программатайгаар съездые угтажа байна гэжэ тэрэ хэлээ. КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1980 он) Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн удха түгэлдэр үгэ дотор, партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект соо найруулагдаhан КПСС-эй съездын урда тээхи платформые москвагайхид, бүхы совет хүнүүдтэл адли, ехэ урма баяртайгаар угтаhан байна.

Центральна Комитет, манай парти болон гүрэнэй элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ, залан сэхэ марксист-ленинец, коммунизмын ба эб найрамдалай түлөө дүлэтэ тэмсэлшэн нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, парти болон ороноо хүтэлбэрилхэ талаар олон янзын, аша үрэ ехэтэй зохёон байгуулхы хүдэлмэри ябуулна. Совет общество болон уласхоорондын харилсаае хүгжөөлгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ленинскэ ёhoop, залан сэхээр хандалга, парти болон арадтаа хизаарлашагүй үнэн сэхэ байлга, Леонид Ильичэй эсэшэ сусашагүй бүхы ажал ябуулга манай орон дотор, аха дүү социалис оронуудта, дэлхэйн үнэн сэхэ бүхы хүнүүдэй дунда тэрэнэй нэрэ хүндые улам дээшэлүүлhэн байха юм.

Партиин XXIV — XXV съезднүүдэй, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар городской партийна организациин хүдэлмэридэ дэлгэрэнгыгээр тоохододоо, тоосоото үе соо ниислэлые жэшээтэ коммунис хото болголгодо, арадай ажахын бүхы hалбаринуудые хүгжөөлгэдэ шухала алхам хэгдээ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Промышленность болон транспортые, капитальна барилга ба городой ажахые, хүн зониие хангалгын асуудалнууд, ажалшадай байдалые улам hайжаруулха асуудалнууд партиин горкомой гол анхаралда табигдаhан байгаа. 1976—1980 онуудта Москвагай экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбые болзорhoonь урид дүүргэхэ хэрэгые хангаха гээшэ хүдэлмэриимнай гол үрэ дүн болоно. Табан жэлэй турша соо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 21 процентээр ургаа. Бүхы предприятинууд жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэээ.

Социалис мүрысөөнэй ёho заншалнуудые хүгжөөжэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрhөө хойшо предприятинуудай, эмхинүүдэй тогтуунитай hайн хүдэлмэри хангахые оролдон, Москвагай ажалшад 1981 ондо үнгэтэхэ социалис уялгануудые абаба. Түсэбүүдые болзорhoonь урид дүүргэхые, дотоодой арга нөөсэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхээр, бүхы hалбаринуудай хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулхаар, ашаг үрыень дээшэлүүлхээр, москвагайхидай байдалые hайжаруулха зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхээр эдэ уялганууд хараална.

1981 — 1985 онуудта Москвагай комплексно экономическа ба социальна хүгжэлтын табан жэлэй түсэбэй проектые В. В. Гришин саашадаа тодорхойлбо. Элидхэл дотор арадай хэрэглэмжын эд товар үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ асуудалнуудта, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд hайнаар хангаха зорилгонуудта гол анхарал хандуулагдаа.

Парти доторой ажабайдалай асуудалнуудые хаража үзэхэдөө, коммунистнуудай үүсхэл эдэбхиие хүгжөөлгэдэ ехээр нүлөөлhэн тоосоото hунгалтын кампани коммунис байгуулалтын мүнөөнэй шатада Москвагай партийна организацинуудай ажал ябуулгын ёhотойл харалга болоhон байна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Московско городской партийна организаци коммунизмын агууехэ суртал hургаалнуудай илан мандахын түлөө тэмсэлэй манлайда саашадаашье ябаха юм гэжэ В. В. Гришин делегадуудай, ниислэл хотын бүхы коммунистнуудай үмэнэhөө КПСС-эй Центральна Комитедые, нүхэр Л. И. Брежневые найдуулаа.

КПСС-эй Московско городской организациин шалгалтын комиссиин элидхэлэй hүүлээр үгэ хэлэлгэ эхилбэ.

Конференци январиин 21-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

КИРГИЗЭЙ КОМПАРТИИН СЪЕЗД

ФРУНЗЕ. (ТАСС). Арбадахи табан жэл Киргизэй ажалшадта экономико, эрдэм, соёлоо хүгжөөхэдэнь, хүн зоной байдалые саашадаа улам hайжаруулхадань шухала шата болобо. Киргизэй Коммунис партиин XVII съезд январиин 20-до эндэ нээгдэбэ. Делегадууд туйлаhан амжалтануудаа эрилтэ ехэтэйгээр согсолхо зуураа, шэнэ зорилгонуудые хараална.

Нэрьемэ альга ташалган доро делегадууд нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюроhoo бүридэhэн хүндэтэ президиумые hунгаа.

Киргизэй Компартиин ЦК-гай болон шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүд, «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект тухай» элидхэл Киргизэй Компартиин хүтэлбэрилхы органуудые, КПСС-эй XXVI съездэ хабаадаха делегадуудые hунгалга гэхэ мэтэ асуудалнууд съездын зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

Киргизэй Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Т. У. Усубалиев тоосоото элидхэл хэбэ.

Табан жэлэй үедэ социальна зорилгонуудые шиидхэлгэдэ республикын арадай ажахые хүгжөөлгэдэ туйлагдаhан амжалтанууд партиин ажал ябуулгын хүсэн түгэс байhые, экономическа стратегиин сэсэн мэргэн байhые баталба гэжэ тэрэ хэлээ. Промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 27 процентээр дээшэлбэ. Жэлэй түсэбүүдhээ гадуур 220 миллионhoo дээшэ түхэригэй продукци худалдагдаа. Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлэдбэрилгын жэлэй дундуур хэмжээн 10,3 процентээр ургаhан байна.

Киргизэй Компартиин шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые делегадууд шагнаба.

Съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

ДАГЕСТАНАЙ ГАЗАР ДЭЭРЭ ҺАЙНДЭР БОЛОБО

МАХАЧКАЛА. (ТАСС). Совет Дагестанай газар дээрэ ехэ hайндэр хүрэжэ ерэбэ. Автономито республика байгуулагдаhаар 60 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байна. КПСС-эй обкомой болон Дагестанай АССР-эй Верховно Соведэй январиин 20-до болоhон баярай суглаан энэ гайхамшагта hайндэртэ зорюулагдаhан байгаа.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалгые тэрээндэ хабаадагшад альга ташалгаар угтаба. Партиин Дагестанай обкомой нэгэдэхи секретарь М.-С. И. Умахановтэрэниие соносхон уншаа.

Жаран жэл хадаа олон үндэhэ яhатанhaa бүридэhэн хизаарай арадуудта бүхэли үе саг болоно. Эдэ жэлнүүдтэ Каспиин далай шадархи набтар газарай аяма халуун улариltай тала нютагта уhалууриин хүсэтэ түхеэрэлгэнүүд баригдажа, урдандаа хооhон байhан газар дайдые үрэжэл ехэтэй болгоо. Мүнөө эндэ саад сэсэрлигүүд, винограднигууд, огородууд, таряалангай, бэлшээриин талмайнууд хабтайн нэмжынэ. Дагестан Россиин Федераци дотор виноград тарижа ургуулдаг гол район болонхой. Хадаhaa харьялан урдаhан гол мүрэнүүдтэнь гидроэлектростанцинууд баригдаа. Элшэ хүсэнэй хүгжөөгдэхэдэ, арадай ажахын шэнэ hалбаринууд байгуулагдаа, фабрика, заводууд, хото городууд, хүдэлмэришэдэй hуурин тосхонууд урган бодоо.

Автономито республика эрхим үрэ дүнгүүдтэйгээр баярта ойгоо угтаба. Промышленна предприятинууд арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые болзорhoonь урид дүүргэээ, хүдөө ажахын продукт үйлэдбэрилгэ 20 процентээр дээшэлээ. Социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ажалша коллективүүд ехэ амжалта туйлалтануудтайгаар КПСС-эй XXVI съездые угтажа байна.

Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээгдэхэ бэшэг ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаба.

ХЭЖЭНГЫНХИДЭЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭНЭБДИ

ЗАҺАБАРИЛГЫН ШАНАР ҺАЙН

Хабарайнгаа тарилгын бүхы машина, техникэ болон трактор станцинуудаа богони болзорто hайн шанартайгаар заhабарилжа бэлдэхээр республика дотороо үүсхэл гарган Хэжэнгын районой «Сельхозтехника», «Сельхозхимия» нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй уряае hайшаан дэмжэhэн манай колхозой механизаторнууд дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абаа бэлэй. Тиихэдээ партиин XXVI съездын нээгдэтэр тракторнуудайнгаа 65 процентые, өөhoo таряанай комбайнуудай 40 процентые заhабарилжа бэлдэхэ зорилго хараалаа hэн. Мүн байгша оной апрелиин 10 болотор трактор болон хүдөө ажахын машинануудые бүхыдэнь заhабарилжа дүүргэхээр шиидэhэн юм.

Хараалhан зорилгоёо бэелүүлхын тула заhабарилгын график зохёогдожо, түсэб тодорхойлогдоо. Тракторнуудай техническэ харууhа хэхэ болзор сүм зохёогдоhон байна. Манай тэжээл болон бусад ашаа шэрэлгэдэ хабаадуулагдаhан тракторнуудта техническэ харууhан заабол хэгдэнэ. Мүнөө ажахыдамнай К-700 түхэлэй зургаан тракторай гурбаниинь районой Госкомсельхозтехникын мастерскойдо заhабарилагдаа.

Колхозоймнай лугомелиоративна болон тракторно-таряан ажалай нэгэдэхи бригадануудта хүндэ тракторнуудые заhабарилха тусхай звенонууд байгуулагдаа. Мүнөө лугомелиоративна бригадын бүлэг заhабарилагшадай ажал яhала урагшатай. Эдэнэр үшөө дүрбэн трактор заhабарилха түсэбтэй. Залуу механизаторнууд Рашид Галимов, Жаргал Дамбаев, механик Будожап Сандаков гэгшэд hайнаар ажаллажа, даабаряа холо үлүүлнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ РСФСР-эй габьяата механизатор Будбей Хорганович Дармаевай хүтэлбэри доро ороohо таряанай комбайнууд заhабарилагдана. Комбайнуудые түргэнөөр, hайн шанартайгаар заhабарилхын тула тусхай депо шэнээр барижа байнабди. Тэрэ депомнай энэ жэлдэ бэлэн болгогдожо ашаглагдаха юм. Шэнэ депогой ашаглагдатар заhабарилагшад hара бүхэндэ хоёр комбайн бэлэн болгохо түсэбтэй. Заhабарилагдаhан техникээ тусхай хашаа соо жэрылгэн табинабди. Заhабарилгын үедэ нилээд бэрхэшээлнүүдтэй ушарнабди. Тодорхойлбол, запасной частьнуудаар дуталдажа, ажалнай нилээд hаатуулагдана. Тиихэдэ районой нэгэдэлдэ К-700 түхэлэй трактор заhабарилха дулаан мастерской үгы юм. Тиимэhээ механизаторнуудnай үбэлэй хүйтэндэ газаа трактораа заhабарилжа тухашарна. Саашадаа районой нэгэдэлэй мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд энэ дутагдалаа усадхаха хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, hүүлэй жэлнүүдтэ хүсэтэ тракторнууд олоор абтажа байна гээшэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахыдамнай механизаторнуудай hуралсал эхилээ. Мүн трактористнуудай мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ курсанууд нээгдээ. Энэ hуралсалда олон хүн хабаадалсана. Колхозой мэргэжэлтэд элдэб темээр лекцинүүдые уншажа, шэнэ онол арга тухай хөөрэжэ ойлгуулаа. Һуралсалай hүүлээр механизаторнууд шалгалта барижа мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ байна.

Үбэлдөө бидэ 20 залуу хүбүүдые механизаторай мэргэжэлдэ hургахамнай.

Манай механизаторнуудай дунда ухаалан зоёохо шадабаритай, дүй дүршэлтэй хүнүүд захаhaa бии байха. Эдэнэй ухаалан зохёоhоной аншаар хүшэр хүндэ ажал оньhожоруулагдана. Жэшээлбэл, үнинэй механизатор М. Дабаев hолоомо суглуулха, үрэhэнэй ороohо ашаха түхеэрэлгэ ухаалан зохёожо, уралан бүтээгээ. Мүн механизаторнууд Д. Мункуев, Ц. Молонов, С. Цыдыпов болон бусадай зохёоhон элдэб түхеэрэлгэ, оньhожоруулганууд яhала туhатай.

Мүнөө манай үбэлжэлгын үедэ олон трактор фермэнүүдтэ хүдэлгэгдэнэ. Эдэ техникэдээ бидэ техническэ харууhа хэжэ, тарилгада хабаадуулхабди.

Манай колхозой механизаторнууд байгша ондо баян ургаса ургуулхын түлөө мүнөөнhөө горитой оролдолго гаргана. Эдэнэр түрэл партиингаа XXVI съездын хүндэлэлдэ абаhан уялгаяа сүм бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлжэ байнхай.

В. ЧИМИТЦЫРЕНОВ,
Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахамад инженер.

XXVI ПАРТИИН ХАРАА ТҮСЭБ — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

ДАЙДЫН ХЭШЭГ—АРАДАЙ АЖАХЫДА

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическэ ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект дотор ороной минерально-түүхэй эдэй баялигуудые үргэдхэхэ талаар горитой хэмжээнүүд хараалагдана. Тус проектые зүбшэн хэлсэхэ үедөө Буряадай геологууд үшөө дахин арбан нэгэдэхи табан жэлэй өөһэдынгөө түсэбүүдые тодорхойлон шэнжэлжэ, энэ хугасаа соо ябуулха геолого-бэдэрэлгынгээ хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдые элирхэйлнэ. Тиихэдээ мүнөө хүдэлжэ гү, али баригдажа байһан предприятинуудые түүхэй эдээр хангалгын бааза үргэдхэхэ, промышленна комплекснуудай бодхоогдожо байһан нютагуудта минеральна нөөсэнүүдые элбэгжүүлхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдана гээшэ. Мүн түлишын-энергетическэ баазые хүгжөөхэ, минеральна утэгжүүлгэнүүдые бүри ехээр гаргаха гэһэн түсэб табигдана.

Тиихэдэ барилгын минеральна материалнуудые ехэ болгохо, газарай мелиораци һайжаруулхын тула гидрогеологическа шэнжэлгэнүүдые ябуулха зорилго түбхын түрүүндэ табигдана. Энэ талаар Байгал-Амарай түмэр замай зонодо ябуулагдаха геолого-шэнжэлгын хүдэлмэринүүд гол шухала гэжэ тоологдохо юм.

Харин тодорхойгоор хэлэбэл, иимэ байха: Зэдын комбинадта ба Хэжэнгын руднигта хэрэглэгдэхээр үнгэтэ ба шухаг металлнуудай шэнэ, баян хэбтэшэнүүдые бэдэрэн элирүүлхэ; Яруунада полиметаллическа ба флюоридай руда элбэгжүүлхэ; Эрдэм-Галтайн шулуун нүүрһэнэй хэбтэшые шэнжэлхэ; Ошурковай апатидай хэбтэшые ашаглалгада оруулха; Зүүн Саянай фосфоридые гүрэнэй сэгнэлтэдэ хүргэхэ; Хэжэнгын талада мелиораци хэхын тула гидрогеологическа буулгабаринуудые хэхэ; Түгнын талые уһалхын тула тэндэ газар дорохи уһа бэдэрхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэри ябуулагдаха.

Байгал-Амарай түмэр зам шадархи дайдада арбадахи табан жэл соо урдынхиһаа хоёр дахин шахуу ехэ геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэри хэгдэа. Энэ хугасаа соо манай «Бурятгеология» нэгэдэл барилгын шулуу олохо талаар БАМ-ай барилгашадай захилые гүйсэд дүүргэһэн, түмэр замай бүхы станцинуудые хангаха уһа бэдэрэн оложо, ашаглалгада үгэһэн байна. Эндэ хара туулга ба цинк гаргаха үнгэтэ металлургиин түүхэй эдэй бааза—Холоднинско уурхай арбадахи табан жэл соо нээгдэһэн юм. Энэ уурхай хадаа баригдажа эхилхээр хараалагдаһан Хойто-Байгалай территориально-үйлэдбэриин комплексын түүхэй эдэй бааза болохоор түсэблэгдэнэ.

Республикымнай зүүн-хойто зүгтэ, Байгал-Амарай түмэр замай Таксимо станци шадар Молодёжный хризотил-асбестын хэбтэшэ олдонхой. Тус хэбтэшэ асбестын утаһатай рудагаар баян юм. Энэ талаарнь дэлхэй дээрэ хаанашье тэрээнтэй жэшээлмээр иимэ хэбтэшэ үгы гэжэ тоологдодог.

Бүри үни хада хэгдэһэн технико-экономическа тоололгоор тус хэбтэшэ хүрэтэр автомобильна харгы барижа, тэрэниие ашаглабал, олзо үрэ ехэтэй байхаар гэжэ хараалагдаһан юм. Теэд манай промышленностьда асбестын хэды дуталдажа байгаашье һаань, тус хэбтэшэ мүнөө хүрэтэр үшөөл ашаглалгада оруулагдаагүй. Мүнөө үедэ, Байгал-Амарай түмэр замай баригдажа байхада, Молодёжный уурхай ашаглаха асуудал бүри түргэнөөр шиидхэгдэхэ ёһотой. Тиимэһээ Байгал-Амарай түмэр замай барилгын гүйсэд дүүргэгдэхые хүлеэнгүй, арбан нэгэдэхи табан жэл соо эндэ инженерно-геологическа шэнжэлгэ хэгдэжэ, ашагта малтамал шанаржуулгын комбинат бодхоохо проект табигдаха байгаа гээд һанагдана. Юуб гэхэдэ, БАМ-ай барилгын түгэсэтэр эндэ промышленна барилгын бааза эмхидхэжэ, гэр байра, харгы бэлэдхэбэл һайн һэн. Удаань, БАМ-ай хүсэндөө оромсоор, ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай гол объектнүүдые—карьер болон шанаржуулгын завод ашаглаа һаа, арадай ажахыда нилээд ехэ ашаг олзо түргэн абтаха болоно бшуу.

Ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадтай хамта энэ райондо асбесто-нэхэлгын, асбесто-цементнэ үйлэдбэринүүдые бии болгохо шухала. Юуб гэхэдэ, Молодёжноһоо холо бэшэ газарта цементын промышленностьда хэрэглэгдэдэг шабарай ба известнягай ехэ хэбтэшэ олдоод, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ гүйсэд шэнжэлэгдэхээр хараалагдажа байнхай. Мүн лэ эндэ манай геологууд юрын ба силикатна хирпиисэ гаргахада хэрэгтэй шабар олоһон юм. Тэрэ баһал арбан нэгэдэхи табан жэлдэ гүйсэд шэнжэлэгдэхэ.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект дотор Озерныя полиметаллическа хэбташые ашаглаха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулха тухай хэлэгдэһэн байна. Эндэ Озерныя комбинадай барилга хадаа Зүүн-Буряадай территориально-промышленна комплексын эхи табиха юм Тус комплексдо энэ ГОК-һаа гадна Озерныя хэбтэшын пиритһээ сернэ кислота үйлэдбэрилхэ завод, Ошурковай апатидай завод, фосфорно утэгжүүлгэ гаргаха завод гэхэ мэтэ орохо байна.

Энээнһээ уламжалан манай геологууд тус регионд арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ябуулха шэнжэлгынгээ хүдэлмэриие түсэблэжэ байнхай. Тиигэжэ, жэшээнь, Ошурковай апатидай хэбтэшын хоёрдохи ээлжээнэй шэнжэлгэ эхилэнхэй, Озерно ГОК-гай түүхэй эдэй баазые бүри үргэдхэхын тула тэрэ районд полиметаллнуудай шэнэ хэбтэшэнүүдые бэдэрэлгэ үргэдхэгдэнэ.

Байгша ондо манай геологууд Озерно ГОК-гай оршон тойронхи газарта уһа бэдэрхэ, полиметаллическа руда малтахадань гаргагдаха газарай хүрьһые шэнжэлхэ юм. Юуб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, ГОК-гай барилгада, мүн урган хүгжэхэ поселогой ажаһуудалда уһан ехээр хэрэгтэй болохо бшуу. Хоёрдохеор, руда малтахада миин гаргагдаха газарай хүрьһэн барилгын материалнуудые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэжэ болохол.

Иигэжэ Буряад оронойнгоо дайдын хэшэгые элирүүлэн нээжэ, арадай ажахыда ашаглахын түлөө манай геологууд арбан нэгэдэхи табан жэлдэ горитой хүдэлмэри ябуулха байна.

М. ЗАМАЩИКОВ,
Буряадай АССР-эй габьяата геолог.

ЭМШЭЛХЫ ШЭНЖЭЭРЭЭ СУУРХАНА

Шасаргана тухай һураг суу баранда мэдээжэ. Урданһаа хойшо энэ үрэ жэмэсэй эм домто шэнжэ шанар тухай мэдээн таранхай бшуу. Манай Шасарганын совхоз олон жэл соо энэ үнэтэ ургамалые тарижа ургуулна. Гансахан нёдондо жэлдэ 250 гаран тонно жэмэс суглуулаа һэмди. Тэрээгээрнай эмнэлгэдэ хэрэглэгдэдэг тоһо болон сиропуудые хэдэг гээшэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ шасарганын таригдадаг талмайе 1500 гектарта хүргэхэ, жэл бүри дунда зэргээр 450—500 тонноһоо бага бэшэ жэмэс суглуулха гэжэ түсэблэнхэйбди. Шасаргана тарижа ургуулха гээшэ ажал ехэтэй, түбэгтэйхэн хэрэг юм. Теэдшье Алтайн хизаарайхидһаа болон маанадһаа бэшэ хэншье энэ ажалые ёһотоор эрхилдэггүй гээшэ.

Эм домто ургамалнуудые, үрэ жэмэсүүдые, тобшолон хэлэбэл, шасаргана ехээр суглуулдаг болохо тухай асуудал Гол шэглэлнүүдэй проект дотор бодотоор харуулагдаагүй байха юм. Гэхэтэй хамта медицинскэ промышленностьда хэрэглэгдэхэ түүхэй эдүүдые бэлэдхэлгые эрид дээшэлүүлхэ, тэдэнэй шанарые һайжаруулха гээшэ тон шухала зорилго мүн.

Харин дары түргөөр шиидхэгдэхээр асуудалнууд манайда олон. Түбхын түрүүн шасарганые аршалан хамгаалха тухай асуудал гарадаг. Ушарынь гэбэл, совхозой плантацинууд дээрэһээ дура зоргооро жэмэс суглуулһан хүнүүдтэ яла түлүүлхэ тусгаар хараалагдаһан шанга хэмжээнүүд мүнөө болотор тогтоогдоогүй байһаар. Имагтал гансахан нёдондо жэлдэ эдэ уряалгүй айлшадай «олзолһон» табан тонно шахуу шасаргана буляажа абаһан байгаабди. Гурим эбдэдэг, иигэжэ хэтэрһэн хүнүүдые сүүдтэл хабаадуулха гансахан арга бии гээшэ.

Үнинэй шиидхэгдэхээр болоһон хоёрдохи асуудал гэбэл, шасарганын жэмэс хуряалгые оньһожоруулга болоно. Эдэ асуудалнуудые шэнжэлдэг ороной дээдэ һургуулинуудай нэгэниинье юрэ бусын тус жэмэсые тарижа ургуулдаг хүнүүдэй ажалые мүнөө дээрээ хүнгэдхөөгүй байһаар.

Анхаралаа ехээр хандуулхаар гурбадахи асуудал гэбэл, бүри олон ажахынуудта шасаргана тарижа ургуулдаг болохо шухала.

Тиимэһээ эм домто ургамалнуудай, үрэ жэмэсэй, тобшолбол, шасарганын таригдадаг талмайе үргэдхэхэ, тэдэниие ехээр суглуулан абаха асуудал Гол шэглэлнүүдэй проект дотор хараалагдаа һаань, һайн һэн гэжэ һанагдана.

М. АЛЕКСЕЕВ,
Шасарганын совхозой директор.

Буряадай АССР.
(«Правда» газетэһээ абтаба).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тынд... шэнэ байшангууд.

ТАСС-ай фотохронико.

КОММУНИСТ тухай хөөрөөн — ЭТИГЭЛ

Совхозой хонишодой «сагаан алтаяа» суглуулха ехэл сүлөөгүй саг һэн. Гэхэтэй хамта хонишод хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа, шэнэ отарануудые эмхидхэжэ байгаа. Урда жэлнүүдтэ мэтэ муу хурьгадые нэгэ газарта суглуулжа асаралха, һайн бэлшээридэ адуулха эрилтэ табигдаа бэлэй.

Теэд эдэниие хэндэ даалгажа үгэхэ гээшэб гэһэн асуудал совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй һанаае ехэтэ эсбсогоо. Эдэ түлюур хурьгадые һайнаар харууһалха гээшэ нилээд харюусалгатай хэрэг ха юм. Тиимэһээ Оронгын совхозой директор Александр Иванович Хандархаев мэргэжэлтэд болон хонишодтой хөөрэлдэһэн байгаа.

— Чимит-Доржо Лхамажапович, — гээд директор партбюрогой секретарьта хандаба.—Эдэ хурьгадаа Е. П-Д. Лубсановада даалгаа һаамнай ямар бэ? Юун гэжэ һананат? Елизавета Пурбодоржиевна одоол тэдэниие һайнаар харууһалжа, хүл дээрэнь гаргаха хүн гээд һанаһаб—гэбэ.

Энэ дурадхалыень партбюрогой секретарь нүхэр Ринчинов һайшаагаа һэн. Теэдшье коммунистка Е. П-Д. Лубсанова дирекци болон партийна организациин дурадхалһаа арсаагүй. Тиигэжэ Елизавета Пурбодоржиевна хурьгадые абажа, харууһалжа эхилээ һэн. Мүнөө тэрэ гэһээр табан һара үнгэрөө. Тэрэнэй оролдосотой ажалай ашаар бүхы хурьгадынь тэнжээгдэжэ, хүсэ шадал ороо. Тиихэдэ ноябриин эхеэр эндэ 160 туранхай, муудаһан хонид асарагдаа юм. Тиигэжэ мүнөө Лубсанова 550 хони харууһалжа байна. Тэрээнтэй хамта үнгэрһэн жэлдэ дунда һургуули дүүргэһэн басаганиинь ажаллана. Юрэдөөл, эндэ бүхы юумэниинь эмхи гуримтай.

Мүнөө Елизавета Пурбодоржиевна дүшэтэй болобо. Тэрэнэй хорин хоёр жэлынь ажахын гол һалбари болохо мал ажал дээрэ үнгэрөө. Эгээн түрүүн 1958 одно Оронгын дунда һургуули дүүргээд, түрэл колхозойнгоо түбэй һү һаалиин фермэдэ һаалишанаар ажаллажа эхилээ бэлэй. Ажалша бэрхэ, түбэһэн юумэнһээ тунхаридаггүй басаган богонихон саг соо һаалишанай мэргэжэл шудалжа, фермын түрүү һаалишадай нэгэн болоо бэлэй.

Тэрэ үедэ фермын хүдэлмэридэ ехэ дутагдалнууд бии байгаа. Партийна суглаанууд дээрэ эдээн тухай нилээд хэлэгдэһэн, хэмжээнүүдшье абтаһан байха. Гэбэшье бэшэ һү һаалиин фермэнүүдтэй нэгэ адли байдалда байгаад, һайн үрэ дүн түйлажа шададаггүй байгаа бшуу. Үнеэн бүриһөө жэлдээ оройдоол 1450—1500 килограмм һү һаадаг һэн. Совхозой партийна организаци коммунистнуудай хэлэһэн шүүмжэлхы дурадхалые бэелүүлжэ, энэ фермые Е. П-Д. Лубсановада даалгаа юм.

Тэрэнэй хүнүүдтэй хөөрэлдэжэ шадаха, тэдэниие ехэ амжалтануудта элсүүлхэ үүргэ эндэл харагдаа. Нэн түрүүн шэнэ тушаалда ороод байхадаа, тэрэ ажалай эмхидхэл һайжаруулжа, хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхын түлөө оролдоһон байна. Гэхэтэй хамта тэрэ залуушуулые һү һаалиин фермэдэ хүдэлхыень эльгээһэн байна. Нүхэр Лубсанова залуу һаалишан бүхэндэ тон анхаралтайгаар хандажа, тэдээндэ зүбшөөл заабари үгэдэг байгаа. Тэрэ малда дуратайгаар хандахыень, үйлэдбэриин ашаг үрэ, шанар дээшэлүүлхыень уряалһан, тэдэнэй хүсэ шадалые ехэ һү һааха хэрэгтэ элсүүлһэн байна. Елизавета Пурбодоржиевна өөрынгөө үльгэр жэшээтэ ажалаар залуу нүхэдөө дахуулжа, муу бэшэ үрэ дүн түйлүүлһэн байна. Мүн ажалай журамшье нилээд һайжараа.

Тиигэжэ фермын ежал хэрэгүүд эрид һайжаржа, һү һаалиньшье дээшэлээ һэн. Совхозойнгоо һаалиин фермэнүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуурида гаража, нэрэ солоёо тэхэрюулээ бэлэй. Коллективэй түйлаһан амжалтада коммунист Е. П-Д. Лубсановагай оруулһан хубита ехэ.

Ажалша бэрхэ, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг басаган ажаллажа эхилһээр оройдоол дүрбэн жэл болоод байхадаа хуби заяагаа түрэл партитаяа холбохые шиидээ һэн. Тиихэдээ мэдүүлгэ соогоо коммунистын нэрэ дээрэ үргэн ябаха байһанаа мэдүүлээ бэлэй.

Елизавета Пурбодоржиевна Лубсанова партида ороһон түрүүшын үдэрһөө хойшо хододоо түрүү зэргэдэ ябажа, олондо жэшээ харуулна. Юрэдөөл, тэрэниие хододоо хүн зоной дунда харахат. Тэрэ КПСС-эй райкомой гэшүүн. Совхозойнгоо партбюрогой гэшүүнээршье оло дахин һунгагдаа. Һү һаалиин фермэдэ ажаллажа байхадаа партгрупоргоор һунгагдажа, коммунистнуудай үүргэ дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тэрэнэй туһаламжаар залуу һаалишад С. Б. Батуева, Б. Ц. Ганжурова, Д. Б. Ринчинова гэгшэд партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаа һэн. Мүнөө тэдэнэр энэ нэрэ хүндэеэ дээрэ үргэн ябана.

Елизавета Пурбодоржиевна гансашье бэрхэ малшан бэшэ. Тэрэниие ёһотойл һурган хүмүүжүүлэгшэ гэхэдэ болохо. Олохон лэ залуушуулые һургажа, ажабайдалайнь харгыда гаргаа. Мүнөөшье залуушуул тэрээндэ хандажа, зүбшөөл, заабари абажал байдаг. Тиихэдэ бэрхэ малшан түрүү онол арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхын түлөө ехэ оролдодог байна.

Тэрэшэлэн Елизавета Пурбодоржиевна Бальжинима Цынденович нүхэртэеэ долоон үхибүүдые хүмүүжүүлжэ байдаг. Ехэ басаганиинь хүдөө ажахын институт дүүргэжэ байна. Таня басаганиинь баһал электротехническэ техникум дүүргэхэ болонхой. Харин Лариса басаганиинь хонидые харалсана. Бэшэниинь үшөө һургуулида һурадаг.

А. НАГАСЛАЕВ.

Улаан-Үдын район.

ҮНДЭР БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

«ГАЗАРАЙ ҮРЭЖЭЛ БА УРГАСЫЕ АЛИ БОЛОХООР ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ГЭЭШЭ ТАРЯАН АЖАЛАЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГО МҮН...»

Черниговскэ областиин хартаабхашад минеральна утэгжүүлгэнүүдые наг шэбхэтэй суг хэрэглэжэ, үндэр үрэ дүн түйлана. Олохон ажахынуудай хартаабхашад урдынхиһаа хоёр дахин ехэ хартаабха хуряадаг болонхой.

Колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд хартаабха тариха талмайе тодорхойлходоо, хүрьһэнэй үрэжэлые гансал анхаралдаа абадаг бэшэ, мүн тэрэ элдэб эрхэ нүхэсэлһөө яажа дулдыданаб гэжэ анхардаг. Хүрьһэнэй хужарлигые шалгадаг, утэгжүүлгэ хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ зорилготойгоор хүрьһэ избёосхоор элбэгжүүлдэг, наг шэбхэ болон минеральна утэгжүүлгын зарим хубиие тараажа хахалһанай удаа культивациин ба хартаабха тариха үедэ минеральна утэгжүүлгын зарим хубинь оруулагдадаг байна.

«Сельхозхимиин» отрядуудта поли утэгжүүлхэ хүдэлмэри даалгагдадаг. Тэдэнэй бүридэлдэ хартаабхын ургаса дээшэлүүлхэ талаар оньһожоруулагдамал звенонуудай гэшүүд ородог юм. Тэдэнэр хартаабхын таригдаха талмайн онсо илгаае, хаана, хэды шэнээн утэгжүүлгэ тарааха хэрэгтэйб гэжэ һайн мэдэдэг. Тиигэжэ поли бүхэндэ хэрэглэгдэхэ агротехникые тодорхойлдог юм.

— Утэгжүүлгэ аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, үндэр баян ургаса абаха гээшэ агрономическа албанай хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдэй нэгэн болоно, — гэжэ Черниговскэ хүдөө ажахын областной управлениин начальник Н. Даниленко ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэһэн байна. — Ажахынуудта нютагай утэгжүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг байха юм. Тооложо үзэһэнэй ёһоор, газарай үрэжэл һайжаруулхын тула гектар бүхэндэ 12 тонно наг шэбхэ жэл бүри оруулха хэрэгтэй. Харин эндэхи ажахынуудта энэ хэмжээндэ дүтэлхэ болонхой. Черниговскэ районой «Авангард» колхоздо газарай үрэжэл һайжаруулха талаар түрүү дүй дүршэлэй областной һургуули хүдэлдэг юм.

600 гаран оньһожоруулагдамал отряд таряалан дээрэ наг шэбхэ гаргажа байнхай. Шухала хэмжээнэй минеральна утэгжүүлгэнүүд «Сельхозхимиин» складуудта суглуулагдадаг. Үбэлэй эдэ үдэрнүүдтэ газарай хүрьһэ избёосхоор баяжуулха хүдэлмэри хэгдэнэ.

Хүдөөгэй ажалшад бүхы ургамалнуудай үндэр баян ургаса хуряахые хараална. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ тэдэнэр хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулхые гүйсэд шиидэнхэй.

Энэ шиидэнги байлгань, зоригжолынь бата найдамтай үндэһэтэй гээшэ. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа проект гансашье Черниговскэ областьдо бэшэ, мүн бүхы орон дотор газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ талаар үргэн ехэ хараатай хэмжээ ябуулгануудые хараална бшуу. Иимэ эрхэ байдалда бүхы таряашадайшье, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэйшье ерээдүйдэ баян ургаса найдамтайгаар хуряадаг болохо байһандаа этигэдэгынь гайхалтай бэшэ.

А. ОЛЕЙНИК,
ТАСС-ай корр.

Чернигов.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭБХИТЭД

МЭРГЭЖЭЛ, ШАДАБАРИ ТҮГЭС

Жэл ерэхэ тудам лекторнүүдэй хүдэлмэри улам шухала удха шанартай болоно.

Лектор гээшэ, хэнэйшье мэдэһээр, партиин дайшалхы туһалагша мүн; коммунизмын эсэслэн илаха хэрэгтэ хизааргүй үнэн сэхэ, марксистско-ленинскэ суртал һургаалда гүч батаар этигэһэн байдаг.

Лектор болохо гээшэ ганса һайн һайхан хүсэлһөө бэшэ, харин ехэ эрдэм мэдэсэ, эдэбхитэй оролдолго, шадабари болон үдэр бүриин ажаллалгаһаа дулдыдана. Үшөө оюун бэлиг, хүнтэй харилсажа, бодото ажал хэрэгүүдтэ зоригжуулжа шадаха дадал хэрэгтэй юм. Энэ эрилтэнүүдтэ харюусамаар хүдэлдэг лекторнүүд манай республика дотор яһала олон. Тэдэнэй нэгэниинь СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Экономическа шэнжэлгэнүүдэй таһагай секторые даагша Бато-Мунко Балданович Балданов болоно. Тэрэ марксизм-ленинизмын теориие, КПСС-эй дотоодын болон гадаадын политикын шухала асуудалнуудые гүнзэгыгөөр мэдэдэг, хүн зондо һонирхуулан ойлгуулдаг байна.

Зүгөөр Б-М. Балданов гансата суутай бэрхэ лектор болоогүй. Энэ ажалаа анха түрүүн эхилхэдээ, «Знание» бүлгэмэй республиканска эмхиин зууршалгаар 1965 оной зунай нэгэ нарата сэлмэг үдэр Доодо-Жэрэм лекци уншахаяа ошоһоноо тэрэ дурдан хөөрэдэг. Тиихэдэ уйтахан улаан булан соо малшад, механизаторнууд сугларжа, Буряадай АССР-эй экономикын хүгжэлтэ тухай залуу эрдэмтын лекциие нилээд анхаралтайгаар шагнаа бэлэй. Республикын, районой, жэрэмэйхидэй өөһэдынь тосхоной ажабайдалһаа абтаһан олохон жэшээнүүдээр баримталан, дурсагдаһан асуудалые юрэ хөөрөөнэй маягтайгаар тайлбарилхадань, сугларһан хүн зон ехэл һонирхоһон юм. Энэ анха түрүүшынгээ амжалтаар зоригжон, хүнүүдтэй тааража харилсаһанаараа байсан, залуу лектор хойто үдэрынь Дээдэ-Жэрэм ошожо, клубтань энэ хөөрэлдөөгөө дабтан үнгэргэжэ, шагнагшадые мүн лэ бахархуулһан байха юм.

Тэрэ гэһээр аяар 15 жэл үнгэршэбэ. Эдэ жэлнүүдтэ научно-шэнжэлгын хэды хэсүү хүндэхэн даалгабари дүүргээшье һаа, Б-М. Балданов олониитын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Буряадай АССР-эй экономикын хүгжэлтэдэ хамаатай хэдэ хэдэн научна хүдэлмэринүүдынь хэблэгдээ. Эрдэм шэнжэлгээрээ дашууран, сүлөөгүйдэбэшье, тэрэ саг үргэлжэ мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлдэг, теоретическэ мэдэсээ баяжуулдаг, энэнээ хүн зондо хайра харамгүйгөөр дамжуулдаг байна. Хүдэлмэриһөө сүлөөгүй үе сагтаа заабол лекци уншажа заншаа. Ажал хэрэгээ эрхимээр шудалһан лекторнүүдһээ һургаал абаха, ажабайдал һайнаар шэнжэлэн мэдэхэ гээшэ эдэ жэлнүүдтэ Б-М. Балдановай саг үргэлжын ёһо гурим болобо. Профессорнууд П. И. Малахинов, Н. П. Егунов, В. К. Дырхеев, экономическа эрдэмэй кандидадууд Г. Ш. Раднаев, Ф. И. Шулунов гэгшэд тэрэнэй эрдэмтэ гү, али лектор болоходонь, ехэхэн туһаламжа хүргөө, зүбшэл заабари үгөө, залуу лектортэ туһалаа.

Баян эрдэм мэдэсэтэй Бато-Мунко Балданович элдэб янзын темээр лекци уншадаг. «Мүнөө үе сагта бэелүүлхэ партиин экономическа стратеги тухай КПСС-эй XXV съезд», «Хүгжэлтэ түгэс социализмын ажахы эрхилэлгэ», «КПСС-эй XXV съезд партиин экономическа болон социальна политикын холбоон тухай», «Буряадай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэлтын холын хараа түсэбүүд», «Хүгжэлтэ түгэс социализмын эрхэ байдалда Буряад ороной индустриальна хүгжэлтэ», «СССР-эй уласхоорондын байдал», «Мүнөөнэй Хитадай дотоодын ба гадаадын политика тухай» лекцинүүдыень хүн бүхэн һонирхон шагнаһан. Эдэ бүхы асуудалнуудаар удха түгэс мэдээсэлнүүдые оложо абаһан байха. Ород, буряад хэлэн дээрэшье лекторэй тэгшэ һайнаар зугаалжа байхадань, баһал һонирхохоор юм.

Лектор-эрдэмтэ алишье темээр ямар шагнагшадай үмэнэ үгэ хэлэхэ байһанаа анхаран, ээлжээтэ лекцинүүдээ бэлдэдэг. Тэрэнээ эхилхынгээ урда тээ шагнагшадтаяа танилсадаг, нэн түрүүн тэдэниие ямар асуудалнуудай һонирхуулжа байһаниие лаблан тодорхойлдог. Тиигээд лекциеэ хүн бүхэнэй сэдьхэл ухаанда орохо, хадуугдама ойлгосотой, хурса һонороор уншадаг. Шагнагшадынь олон янзын байдаг: локомотив-вагон заһабарилгын заводой, мяханай комбинадай хүдэлмэришэд, республиканска больницын врачнууд, Улаан-Үдын һургуулинуудай багшанар, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын районуудай малшад, механизаторнуудшье эндэ ороно. Дурсагдаһан коллективүүдтэ лекторые һайн мэдэдэг, хүндэлдэг, хүлеэдэг. Баһа пропагандист болон лекторнүүдэй республиканска, городской гү, али районно семинарнууд дээрэ тэрэ удха, мэргэжэл түгэс лекцинүүдые уншадаг. Республиканска телевидениин дамжуулгануудта хабаадалсажа, хөөрэлдөө үнгэргэдэг юм.

Эдэбхитэй бэрхэ лектор теоретическэ эрдэм мэдэсээ саг үргэлжэ баяжуулдаг. Захин абажа хэрэглэдэг ном, литературань энэ талаар ехэ туһалдаг: хэрэглэһэн ном дэбтэр тухайдаа карточкануудые хэдэг, библиотекэдэ хододоо ошожо ажалладаг.

Тиигээд трибунын саана ямаршье саарһагүйгөөр гаража, ехэ шадамараар хөөрэдэг; лекциингээ удхада тааруулан, аалин, түргэн гү, али һула, шанга болгожо уншадаг шадабаритай, хэрэгтэй газартань, лекциингээ гол удхаһаа хазагайрангүй, шог зугаа гаргадаг зантай. Иигэжэ шагнагшадай һанаа сэдьхэл буляадаг нюусатай юм.

Эрдэмтэ хэды мэргэжэнгишье һаа, ээлжээтэ лекци бэлдэхэдээ, шухала жэшээ баримтануудые оролдосотойгоор суглуулдаг. Тэрэнэй эсэстэ һонин һонин сасуулга, зэргэсүүлгэнүүдые хэрэглэхэдэнь, хүнүүд бүри ехээр һонирхожо, ухаан бодолоо гүйлгөө юм ааб даа. Жэшээлхэдэ, Буряад ороной үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэлтэ тухай хөөрэхэдөө, түүхын баримтануудые хэрэглэн, совет засагай үедэ Буряадай ажалшадай ямар ехэ амжалта түйлаһаниие ехэл зохидоор харуулдаг гээшэ.

Гадна Бато-Мунко Балданович «Знание» бүлгэмэй Октябрьска районно эмхиин правлениин түрүүлэгшэ, экономическа эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлхэ талаар мүн лэ тус бүлгэмэй республиканска эмхиин дэргэдэхи научно-методическа соведэй түрүүлэгшын орлогшо юм. Залуу лекторнүүдэй үзэл сурталай теоретическэ мэдэсые дээшэлүүлхэ тушаа хододоо анхардаг. Мүнөөнэй үе шата дээрэ партиин экономическа политикые тайлбарилха талаар ехэхэн хубитаяа оруулнхай. Тус тематикаар бэлдэгдэһэн лекцинүүдтэ шэнжэлэл хэдэг ехэ хэмжээнэй методическа хүдэлмэри ябуулдаг юм. Тэрэ өөрөө экономикын асуудалаар жэл болгон 2—3 лекци зохёон бэшэдэг.

Мүн эрдэмтэ лекторнүүдэй бүхэсоюзна, зональна, республиканска семинарнуудта хабаадалсадаг. Тиихэдээ өөрыгөө сасуулжа, шүүмжэлжэ үзэдэг, олон юумэ тэндэһээ ойлгон абажа, дүршэл шадабарияа улам нарижуулдаг байна.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй (1980 он) СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй Пленум дээрэ хэлэһэн үгые хүн зондо ойлгуулха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулаа.

«1981 — 1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проектые хүн зондо ойлгуулха талаар, мүнөө үедэ хото город, хүдөө нютагаар ябажа, лекцинүүдые эдэбхитэйгээр уншажа байна.

Б.-М. Балданов республикын эгээл мэргэжэнги, суутай лекторнүүдэй нэгэн мүн. Гэбэшье үшөө, үшөөл олон юумэ шудалха, мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхэ тухайдаа өөрөө шэбшэн бодожо ябадаг. Теэд ажабайдал саг үргэлжэ хубилжа, тэрээнтэй нэгэн доро лекторнүүдэй урда шэнэ зорилгонуудай табигдадаг, пропагандын теориин саг үргэлжэ хүгжэдэг, үзэл сурталай талаар олониитэдэ нүлөөлхэ хүдэлмэридэ шэнэ шэнэ жама ёһонуудай бии боложо байһаниие һайн ойлгоно ха юм даа.

Эдэ бүгэдые анхаралһаа алдангүй, эрдэм мэдэсээ дам саашадань баяжуулан, мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхэ тухайдаа дүй дүршэл ехэтэй лектор нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ һэн.

Бато-Мунко Балданович имагтал эдэбхи эрмэлзэл түгэс һайн һайхан ажалаараа үргэн олоной дунда суутай, хүндэтэй болоһон байна. Республика дотор лекционно пропагандые саашадань һайжаруулха хэрэгтэ тэрэнэй үшөөл ехэ хубитаяа оруулха байһаниинь дамжаггүй.

Д-Н. ШОЙНЕНОВ.

Совет оро[н] дото[р]

БАМ-ай нииеэлэл гэжэ а...
даршаһан Тындэ хото үд...
бүри үндыһэшье, үргэдэ...
шье. Шэнэ жэлэй урда...
нуур зургаан томо байр...
гэр, интернат һургуули, х...
гэдэй саад ашаглалгада ...
төө.

УҺАЛУУРИИН ХАНААБУУДЫЕ МАЛТАНА

ВЛАДИВОСТОК. Прим...
ридо барайгар тарижа ...
туулгын район байгуулха ...
лаар бүхэсоюзна комсомо...
табшагай барилгын мели...
раторнуудай оньһожоруу...
дамал отрядууд 20 киломе...
утатай Новодевичанска ...
лууриин ханааб таряашад...
тушаагаа. Хабартаа тус ...
нааб барайгарай шэнэ ...
хозуудай полинуудые уһа...
хангаха юм.

Алас-Дурнын үшөө ...
ехэ ханааб—Суро-Сунга...
ска ба Сиваковско ха...
бууд —зэргэлээд бариг...
дүүрэхээ байна. Тэдэ ...
километр утатай юм. Ал...
Дурнын Ханка нуурай ...
Уссури мүрэнэй уһан ...
ханаабуудаар ерэжэ, бар...
гарай 100 мянган гект...
таряалан уһалха бай...
Алас-Дурнада барайгар ...
лэдбэрилгые дээшэлүүлхэ ...
жэ КПСС-эй ЦК-гай прое...
тэзр хараалагдаһан шуу...
ла экономическа зорил...
шиидхэхэдэнь, энэ туһал...
байна. 1990 он болотор З...
Сибириин болон Алас-Д...
нын районуудай хүн зо...
жэл бүри хэдэн зуугаад м...
ган тонно барайгар үйл...
бэрилхөөр хараалагдана.

КАРПАДАЙ ГҮН СООХ... УҺАН

ЛЬВОВ. Минеральна ...
шаан булагуудаараа ба...
Карпадай шэлэнүүд обла...
тиин промышленна болон ...
рортын түбүүдые сэб...
уһаар хангадаг болонх...
Сүүдхэдээ 150 мянган ку...
метр уһа үгэхэ хүсэтэй ...
километр утатай Стр...
Львов гэһэн ханааб һал...
ашаглалгада оруулагдаа.

Эртэ урдын Львов шад...
ехэ гол мүрэнүүд, нуурну...
үгы юм. Геологууд Стр...
мүрэнэй оршондо газар ...
рохи уһанай горитой нөө...
нүүдые элирүүлһэн бай...
Тэндэ үрэмдэгдэн мал...
даһан гүнзэгы худагууд Ль...
хотые уһаар хангал...
һайжаруулха болоно. Бүл...
станцинууд 40 дабхар гэ...
шэнээн үндэртэй уһа һоро...
гаргаад, ехэ диаметртэй ...
мэр бетон соргоор ур...
хуулна. Мүнөө сүүдхэдээ ...
родой хүн бүхэндэ дунда ...
гээр 320 литр сэбэр у...
хүртэдэг болоо.

Стрый мүрэниие ха...
хаалта баригдажа байна...
Тэрэнэй баригдахада, 2...
миллион кубометр багта...
жатай тогтоомол далай б...
болохо юм. Энэнь Льв...
Дрогобыч, Стрый ба Тр...
кавец хүрэдэг ханаабуу...
уһаар жэгдэ һайнаар ха...
хаһаа гадна, һайрамай бо...
аадар бороогой үедэ бо...
дог үер сараха арга олг...
байна.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ УНИВЕРСИТЕДҮҮД

ПЕНЗЭ. Эндэхи маш...
бүтээлгын заводто дэлгэр...
социалис мүрысөөндэ С...
эй Гүрэнэй шангай лаур...
токарь Алексей Тычк...
шабинар эрхимлэнэ...

Монгол hайхан ородо

АНДА НҮХЭДЭЙ АЛЬГАН ХАЛУУН

(ЗАМАИ ТЭМДЭГЛЭЛ)

«МОНГОЛ сайхан орон» гэлсэдэг hэмнай даа. Үнэхөөрөөшье энэ орон тушаа олон hайхан дуун, шүлэгүүд зохёогдоhон, үгэ хүүрнүүд хэлэгдэhэн ха юм. Тээд Монгол ороноор ябахадаа, тэндэхи хүн зоной дуушые мүнөөл мэдэжэ, тэрэнэй дуун соо шэнгэжэ, нэбтэржэ ерэhэндэл болооб. Би урдандаа Монголые үзэhэн хүм. Мүнөө энэ ябадалдаа бүри олон юумэ ойлгожо ерэбэб.

...Би нэгэ үе ямар нэгэ дуун тухай бодомжолоод үзээнэб. Минии байhан зочид буудал соошье энхэ амгалан хүнүүдэй дуун таhалдаагүй. Зэргэлээд намтай Монголой спортсменүүд байлсадаг байгаа. Тэдэнэр үдэрынь сүлөөтэй: дуугаал дууласагаажа, коридор хонгил соогуур ябаха юм. «Эшэгы сагаан монгол нютагнай» гэлдээд гүбэнэлдэхэ юм. Хоёрдохёор — Монгол орон мүнөө Ази түбидөө аргагүй хүндэтэй, нэрэтэй, солотой орон болоод байна бшуу. Минии байhан «Баян гол» гэдэг зочид буудалда, Вьетнамhаа, Энэдхэгhээ, Солонгосhоо, Венгриhээ болон бусад олон баруун-зүүн зүгэй гүрэнүүдэй түлөөлэгшэнэр байба. Монголой уран зохёолшодтой Ази, Африкын зохёолшодой уулзалга үнгэрөөд байгаа. Энэ хуралдаан дээрэ байлсаhан Муин Бсису (Палестинэ), Бхишам Сахни (Энэдхэг), Антонио Жасинту (Анголо), Хусейн Муруве (Ливан), Гунасена Вилтна (Шри Ланка), Аукпей Окай (Гана) гэгшэд нютагаа үшөө мордоогүй байгаа. Тиихэдэ минии хуушан танил, Пушкинай түрэhөөр зуун наядахи ойн пайндэртэ суггаа ябаhан; Монголой суута поэт Чойжилын Чимидтэ тус уулзалга дээрэ «Лотос» сэтгүүлэй шагнал олгогдоhон байгаа. Би монгол уран зохёолшодтойгоо энэ баярые суг хубаалдаха ушартай болоо hэм. Чимидэй өөрөө амиды мэндэ байгаа hаань, бүришье гоё байха hааб даа. «Лотос» шагнал Чимидэй дурасхаалда зорюулагдаа.

Тиигэhээршье би Батбаяр гэжэ монголой шударгы бэрхэ прозаик, зүжэгшэн удамаршантайгаар Монголой нютаг газарнуудые үзэхэ гэжэ холын аяншалгада гараа бэлэйб. Хара Хүрин, Үбэр Хангай, Ара Хангай, Төб аймаг, Булган хүрэхэ ёhотой hэм. Зохёолшодой холбооной байрада уулзахадаа, Тарва уран зохеолшо: «Солбон, хэсүү холо мордохошнил даа. Али дүтын Дархан хото, Эрдэнитээр ябаха гүш?! Бэешни гайгүйн» — гээд энеэбхилээ. Тиигэхэдэнь Батбаяр: «Солбон, баатар гайгүй. Энэмнай буряадай зохёолшодой дунда ехэ аяншалдагаараа шалгардаг шуу. Аяар Баргажан аймагта түрэhэн хүн. Аймаар юумэ юун байха бэлэй», — гэдхибэ. Тээ саанахана тамхяа татажа hууhан Явуухулан: «Зай, яахаб даа. Цолмон ябаад ерэнэ бэ дөө»,—гэжэ зүбшөөл үгэнэ. Тарва гуай үшөөшье марганги, намайе харасагаагаад абана. Тиихэдэнь, би: «Монгол нютаг зорижо ерэhэн хадаа жэнхэни Монголые, Монголой газарые үзэхэ хүсэлэнтэйб. Эрэ хүн зориhондоо хаям. «Танай морин хэр шадалтай байнаб?» — гэжэ Тарвын урдаhаа дуугарбаб. «Мориншье байха даа. Монгол морин шанга гэжэ шишье шүлэгтөө бэшэhэн байнаш. Теэд ши үнэн дээрээ монгол мори туршаагүй хүн хаш. Ши абстрактна мори бэшэсэн хүн шуу, — гээд Тарва «hаа-hаа» гэжэ байгаад энеэбэ. Нээрээшье hайн «мори» үгөө. Минии урда гурбан мянга шахуу километр газар. Унаашамнай манай «ГАЗ-69» — «Волгын» мотоортой, жолоошониинь зундаа хари гүрэнhөө ерэдэг ангуушадые зөөдэг — Гантулга, Шиидагар улаан.

Хашаата нютаг хүрөөд эшэгы гэрэй газаа байхадаа тэрэ: «Ши барилдадаг гүш»,— гээд миhэлзэн, дарыхан минииингээ сарбуу шүүрэбэ. Тиин гэхэдэнь: «Үгы шуу... Би Монголын сайхан хужар амталжа, дэрэс гэдэг дэгнэгэр ургаса хаража, өөрынгөө Баргажан нютагаа санажа ябанаб» гэнэб.

Хашаата гэжэ сомон зүблэл дээрэ хонишод, hургуулиин багшанартай уулзажа, тэдэнэй ажал хүдэлмэри тухай хөөрэлдэжэ гараабди. Тэндэ ажалуутша Сэнгүү гэжэ нэрэтэй үбгэн маанадай монголоор гайгүй ярилдажа байхада: «Энэ яагаад монгол хэлэндэ сурсан хүн бэ», —гэжэ асуужа байтараа, тэрэ асуудалдаа иигэжэ өөрөө харюусаа hэн: «Сагнай бидэниие ехэл дүтэлүүлээ байна даа. Би буряад хүниие үзөөгүй хүм. Ямаршьегүй монгол шэнги байнал», —гээд тэрэ намда хамарайнгаа тамхи залаба.

— Мүнөө жэлдэ манай Үбэр Хангайнхидай мал адаhаниинь тобир тарган, харана гүш даа, — гээд Батбаяр машинаяа байлгаад, нэгэ үхэр бариха гээд намнана, наадаһал хэбэртэй. Тэрэнь халта хүлээн татаад, саашаа тангаршаан гүйжэ арилшаба. —Энэл даа, манай Үбэр Хангай, — гээд Батбаяр хоёр хадануудай хоорондуур холын холо руу хаймадана.

Өөрынгөө нүхэд Балдан,Нима Гомбожапов, Гасоржаб Габдаев болон бусадаа панаандаа оруулнаб. Борьёо тухайгаа hанажа ябатарни, нэгэ томын томо шубуун hард гэжэ зүүн талаhаамни өөдөө дэбижэ гараба. Түйлай томо, тураг шубуун. Батбаяр: «Энэ хамагын томо шубуун; далабшань алдалуулбал, гурбан метрhээ үлэдэг. Энэшни тац шубуун гээшэ», — гэжэ намда ойлгуулна.

Тиигэhээршье тэмээн хамбы-гойхор-гойхор гэшхэлhэн тэмээдэй ябахые харанабди. Монгол малшан зуhаланhаа үбэлжөөндөө нүүжэ ябана ха. Гэнтэ Батбаяр тэдэндэ: «Айрагтнай алин бэ?» — гэжэ асууба. Тиихэдэнь: «Айраг байнгүй яахаб. Али тэрэ бидоноо гаргал даа,» — гээд гэрэй эзэн гү, али дарга гү, нэгэ эрэ хүн хажуудахидаа захирба. Сагаан бидонтой айрагшье газарта бууба. Мэтэр хулhан аяга бии болобо, Би шэлээрхэн: «Эдэмни, юрэдөө, юугээ хэхэнь ааб?» — гэжэ дотороо голхоронгиб. «Энэ Батбаярта яhала захяа hэмнайб. Дан тиимэ орёо байдалда оруулхагүйш гэжэ. Тиин гэхэдэ, юун ехэ айраг гээшэб?! Энэ бүхэли сагаан эдеэе хоёршье хоног барахагүйлш», — гэжэ байгаад би дотороо бодоноб.

Би Улаан-Үдэдөө ехэ hүшье уудагтүй хүм. Энэ ехэ маатаар аягатай айрагынь яажа бараха гээшэб?! Теэд «халта ама хүрөөд, орхижо болохогүй юм гү» гэжэ Батбаярhаа зүбшөөл абаагүй ябаhандаа сүхэрнэб. Айрагшье намда баригдаба. «hоро, hоро, шангахаhаар hоро, сүм уу», —гэжэ байгаад Батбаяр намайе баалана. Нүгөө монголшуудынь юушье дуу гаранагүй. Намайе адаглан шэртэнэд. Би тэдэнэй нюдэн доро хахад аягын гудамхин ябуулбаб. Ара таладам нэгэ моритой хүн би болошоhон, морин тухай «муухай» гоё хөөрэлдөөн гаража эхилбэ. Батбаяр бодожо hуужа байгаад, тэрэнэй мориие харан hайхашаана. Тэдэнэрэй айрагаа амтатайгааршье ууха гээшэнь. Тиигэбэшье Батбаяр айлшан намаяа орхиногүи, ямар нэгэ юумээр hонирхуулха гэжэ оролдоно. «Би шамай мэдэжэ байна. Ши ехээр бү оролдо. Ябаха соонь яба. Юумэн сүм зүгээр», — гэжэ удамаршанаа hамааруулнаб. «Үгы ши hонирхохол байхаш. Энэ тэмээншни жэл бүри сагаан ботогонуудые гаргадаг, сагаан буянтай эхэ тэмээн гээшэ»,— гэжэ Батбаяр зугаагаа эхилжэ hанаатай. «Намда теэд юум даа: сагааниишье, хара, борошье тэмээ гаргаг лэ», — тэhэншүүби. Тиигэхэдэмни Батбаяр бүхэли түүхээ дурдажа оробо. «Юпэн сагаан тэмээ, юhэн сагаан гүүе Богдо гэгээндэ баридаг үе байсан юм даа. Ши энээниие хаанаhаа мэдэхэбши даа»,— гээд абана Батбаяр. Хахасалган дээрэ тус тэмээшэдтэ «Балет Бурятии» гэhэн номые Лариса Сахьяновагай нэрэhээ бэлэг баряа hэм. Тэдэнэр СССР-эй арадай артист Сахьянова тухай мэдэхэ байhаниинь намда ехэ зохид байгаа бэлэй...

Гантулга нөөхил ангуушадаа шэрэжэ ябаhандал «гайгүйгөөр» гүйлгэнэ. Волгын мотоортой «ГАЗ-69» шанга даа. Би hэмэхэн: «тэрэ ангуушадтнай, баруун зүгэйхидтнай хэр мэргэн зон юм?» — гэжэ Гантулгаhаа асуунаб. «Мэргэниинь мэргэн, теэд янгир ямаае гурба-дүрбэ буудажал унагаадаг юм», — гэжэ хэлэбэ.

Би энэ ябалгандаа, монгол хэлэнэй уян нугархайе ойлгожо ерээби. «Жаа, жаа» гэhэн үгэ тэдэ элбэгээр хэрэглэнэ. Хара-Хүриндэ ерээд, электростанциин даргатай хөөрэлдэжэ байхада, энэ абяан дары гаража ерэлэй. Ундаанай заводто хэдэн хүдэлмэришэд гурбан жэлэйнгээ түсэб-даабари болзорhоонь урид дүүргэбэ. Энэ мэдээсэлтэй дашарамдуулан, тэндэхи дарганар: «Жаа, их цайн», —гэлсээд лэ эхилхэ байгаа бэлэй.

Хара - Хүриндэ хүрэжэ ядаhан гээшэмнай. Бүхэли үдэрөө ябаад, үшөө бүхэли hүниеэ ябанабди. Галханууд ялалзан ойротоhон шэнги аад, орой хүртэхэгүй юм. Уужам талада иимэ гээшэ ха. Зуураа үшөө хонон алдабабди. Эрдэнитэ сомоной нэгэ бригада дээрэ хонолго асуугаад, хонохо болоод байтараа, тэндэхи бригадир дарга тамхяа татажа hуухадаа: «Эрдэни Жуу эндэhээ 42 модондо байдаг юм», —гэбэ. Теэд тэрэ 42 модыень бидэнэр дүрбэн час соо ябаад, үшөө хүрөөгүйбди. Үглөөдэрынь Хара-Хүрин хотын эмхи зургаануудта орожо hонирхоходоо, хэды модо байhыень лаб элирүүлээ hэмди.

Би оройдоо хоёр час унтаhан болоод, үглөөгүүр эртэ hэришэбэб. Айлшадайнь гэртэ хон-жэн. Ямаршье үлүү абяа шэмээн үгы. hэмээхэн бодожо сонхоороо газаашаа харанаб. Моритой хүнүүд эндэ тэндэhээ буужа байна. Хараhаар байтарни хэдэн арбаад морид уягдашаба. Бороо оросогооно. Тиигэhээршье тэдэ моридой зээд минии байшан руу шэглэбэ. Харажал байнаб. Булта тэрлиг дэгэлтэйнүүд. «Тэрлиг дэгэл дээрэ бүhэ бүhэлөөд ябахада, бэедэ ехэ hайн юм. Эльгэ, бөөрэ hалхи абахагүй бшуу»,— гэжэ унданай заводой дарга намтай уулзахадаа ойлгуулба. Нээрээшье тиимэ байха ёhотой.

Тэдэнэр «Долоон Нуурhаа» ерэhэн зон. Тэндэхи зон бүхэли hүни соо ябажа, Хара-Хүрин хүрэжэ ерээ. Юундэ ерэhыень би үшөө мэдэнэгүйб. hүүлдэ дуулахадамни, партиина суглаандаа ерэhэн байгаа... Тиигэhээршье өөрым нүхэд үндэрлэбэ. «Хуушуур бии, Бууза бии, цай,— гээд монгол хүүхэн дуугараад ошоно. Би Улаан-Баатар хотодо баhа нэгэ иимэ зугаа шагнаа hэм. Минии ошохо үеэр, совет-монголой хани барисаанай тусхай hара соносхогдоо юм. Би энэ ушараар Монголой оперын театр ошожо, тэндэ үнгэргэгдэhэн баярай суглаан дээрэ байлсаа бэлэйб. Монгол дарганарай ерэхэ ошохые сүм ажаглан харааб. Эндэ Монгол ороной суута дуушан, анханай минии найза Жаргалсайхантай харалсаа hэм. Жаргалсайхан арбан нэгэн жэлэй hүүлдэ намайе танижа, ехэ налархай зөөлэнөөр: «Минии хайрт Солбон, хэхэд саг танда байхагүй юу? — гэн хандана. Тиихэдэнь би: «Байнгүй яба гээшэб. Намдашни бүхэли үдэр байна»,— гээд харюусанаб. Тиихэдэмни Жаргалсайхан суута театрайнгаа солото дуушад, бүжэгшэнэртэйгөө танилсуулба: Мүн өөрынгөө таhалга соо оруулба. Монгол hайхан эдеэгээр хүндэлбэ. Жаргалсайхан hүүлдэ ябалган дээрэмни: «Дугаржабта, Кимдэ, Саянда, Володидо намhаа ехэ мэндые хүргөөрэй»,— гэжэ захяа hэн. Түрүүн уулзалган дээрээ:— «Танай академическэ театрые ехэ hайхашаадагби»,— гэхэдэнь, би: «Театртаа дуулгахаб» гээ hэнби. Жаргалсайхан Греминэй ролиие ехэ бэрхээр гүйсэдхэдэг дуушан. «Саядаа Пурэбжаб-гуай танай тэрээ руу ошохо байха. Би шамдаа Берлиндэ бэшэгдэhэн томо пластинкаяа эльгээхэб»,— гэжэ Жаргалсайхан хэлэбэ.

«Үбэр Хангай, Ара Хангай нютагайхинай мүнөө жэлдэ үбhэ хулhаар элбэг ондо ороходо шадалтай байhые мэдэжэ, мүн тэдэнэй баян тэнюун байдалые харежа, үзэжэ, hөөргөө бусалган дээрээ Эрдэни Жуу гэдэг музей үзөө hэмди. Анхаидаа буряадууд энэ Эрдэни Жууе «Зүүн Жуу» гэжэ нэрлэдэг hэн ха. Эндэхэнэмнай хуушан монголой түб хото — Хара-Хүрин гэдэгэй hуури байhан. Археологуудай малтажа үзэжэ байhан тэмдэгүүд, зуун найман субаргаар хүреэлэгдэhэн Эрдэни Жуу гэдэг Монгол гүрэнэй тон ехэ баялиг гэхэдэ буруу болохогүй. Дасан доторнь сүм алталмал бурхад. Бусаха дээрээ дахяад энээ руу орожо, 1300-гаад онуудай архитектура болон бусад барилга hонирхон хараа hэмди.

Улаан-Баатар хото ерэн сасуутаа Явуухулан найзадаа хонходобоб. Явуухулан уран зохёолшодой холбооной парторг юм. Москвада суг hураhан тула бүришье дүтын хани нүхэд болонхойбди. «Жаа, бишни амиды мэндэ хүрэжэ ерэбэб. Тиимэ, тиимэ газарнуудаар ябааби» гэжэ байгаад дуулгаха гэхэдэмни, Явуу: «Жаа, ши маргааша, зохёолшдын хороондо ерэхэ ёстой. Тэндэ Цэдэб болон бусад байхабди. Ши маанадта тоосоогоо хэхэш. Магад шэнэ шүлэгэй байгаа бол, уншаарай. Би өөрөө тэрэ уулзалгые хүтэлхэб. Жаа, hайн ябажа ерээ ха юмши даа. Мүнөө, жаа унта даа»,— гэбэ. Би тэрэ hүниндөө шүлэгүүдээ заhанаб, заримые шэнээр бэшэнэб, ном уншанаб. «Манай дуратай поэзи» гэhэн гаршагтай ном соогоо Явуухулан буряад поэзиие ехэ үндэрөөр сэгнэнэ. Манай шүлэг дотор hүүл болон толгой холболгын талаар ехэ урагшатай ябаhые тэмдэглэнэхэй. Монголдо рифмэ үшөө ехэ хэрэглэнэгүй. Тиигэбэшье монгол шүлэг доторой бүридэл уян, нугархай юм. Үглөөдэрынь нөөхи болзорто хэлсээтэ уулзалгадаа ерэбэб. Тэндэ hуугшад: «Зай, юу үзэжэ, хаража ерэбэбта?» — гэн асууна. Илангаяа Тарва hонирхоно. «Ехэ сайн ябагдаа. Зүүн Жуу хүрэгдөө. Ямаашье бсогдоо, тэхыншье зогсоол харагдаа,— гэжэ хуряангылан харюусахадамни, тэндэ hуугшад: «Болоо, болоо»,— гэлсээ бэлэй. Урийнхай зохёолшо гүйжэ бодоод: «Ши поэт лэ байнаш даа»,—гэжэрхибэ. Урийнхай минии нүхэр юм. Энэ хүн мүнөө зохёолшодойнгоо хороондо хари гүрэнэй комиссиие даана.

Нэгэ үгөөр хэлэхэ болоо hаа, би энэ ябалгандаа, Монгол орониие ехэл hайнаар шудалжа» ерээ хаб гэжэ hананаб. Олон бодолнууд, шүлэгүүдтэй — баян зөөритэй бусааби.

Ябаhан газарташни: «Зүблэлтэдэ манай халуун мэндые хүргыт»,— гэжэ гуйгаа hэн. Зүблэлтынхидтэ монголшууд бүри ехэ дуратай, инаг болоhон байба.

С. АНГАБАЕВ,
поэт.

ШЭНЭ ЗАХИРГААНАЙ ХАРАА ШЭГЛЭЛЫНЬ ЯМАР БАЙХАБ?

НЬЮ-ЙОРКЬОО ТЕЛЕТАЙПААР АБТАБА

Холбоото Штадуудай Конституциие «сахихаб, аршалхаб, хамгаалхаб» гэжэ библидэ альгаа няажа, ёhолон тангариглаhанай hүүлээр Рональд Рейган январиин 20-до капиталис дэлхэйн эгээл хүсэтэ ороной 40-дэхи президентнь болобо. Иигэжэ хуулитаар ёhолон тангариглахадань, бүхэли жэл үргэлжэлhэн у н ж а г а р ута, үнэтэй hунгуулиин ябуулга дүүрэбэ гээшэ. Ноябрьда болоhон hунгалтада президент Дж. Картерай буруу hурэхэдэнь эхилhэн хоер засагай хоорондохи үе иигэжэ түгэсэбэ. Энэ үедэ демократическа захиргаан ажал ябуулгаяа түгэсхэжэ байhан, харин шэнэ, республиканска захиргаан hая бүрилдүүлэгдэжэ байhан тула гүрэнэй засагта үшөө хүрөөдүй байгаа.

Шэнэ президентын туhалагшанарынь тэрэнэй Сагаан байшанда оролгые жаб-халантай, хөөрдэм шууяатай болгохо гэжэ оролдоо. Январиин 16-hаа 20 хүрэтэр Вашингтондо болон Америкын үшөө зуу гаран бусад городто hайндэрэй баалнууд наяржа, мүргэл хэгдэhэн, сайлалга хүндэлэлгэ болоhон байна. Даб дээрээ тооложо үзэhэнэй ёhоор, энэ баярта 8 миллион доллар гэхэ гү, али дүүрэн жэлэй урда тээ демокрадуудай илалтаяа тэмдэглэгшэдэ орходоо хоер дахин ехэ мүнгэн гаргашалагдаба. Энэ ехэ гаргашын заримыешье hаань тэхэрюулхын тулада баяр хэгшэд зарим баалда орохо сэнгые хоер мянган доллар хүрэтэр болгожо, ажалшадаа мүнгыень ходолжо шадаба.

Мүнөө, эдэ бүхы хүлгөө шууянай замхахадань, шэнэ захиргаан Дж. Картерай муу болгоод орхиhон ороной ажал хэрэгые яажа hайжаруулхаб, ороноо ямар шэглэлээр хүтэлхэб гэhэн асуудал гарана.

Сагаан байшанда орохо үедөө Р. Рейган «Америкэ—агууехэ шэнэ эхин» гэhэн үгэнүүдые тунхаглан соносхоо. Эдэнь ямар удхатай үгэнүүд бэ? Теэд энэ «шэнэ эхиниинь» зарим тэды шэнэлэгдэhэн хуушан хараа шэглэл байха бээз гэжэ ушар баримтанууд гэршэлнэ. Урдынхидаал адли будүүн хүзүүтэн, баяшуул американ ажалшадай эрхэнүүдые хаhаха гэжэ оролдохо, томо корпорацинуудые ёhын тэдыдэ байhан правительствын хиналтаhаа бүри ехээр сүлөөлэн, мүнөөнэй экономическа кризисhээ мултарха гэhэн hэдэлгэ хэгдэхэ, гадаадын политикада тон аюулта хойшолонгуудтай балмад хараа шэглэл бэелүүлэгдэхэ, дайнай бэлэдхэл улам түргэдхэгдэхэ юм шэнги байна. hаяхан демократическа захиргаанай нэгэ ехэ тушаалта хүн нэрээ хэлэнгүйгөөр иигэжэ мэдүүлээ гээд «Крисчен сайенс монитор» газетэ бэшээ: «Бодото байдалтай ушархадаа, Рональд Рейган Джимми Картерай хараа шугамые тон түргэнөөр халан абаха, энээндэнь үшөө гайхалдаха байхат».

Р. Рейган США-гай президентэ hунагдаhанайнгаа hүүлээр америкаанцуудта хандан, үгэ балай хэлээгүй. Хуулитаар эрхэ түлөөлэгэтэй болоходоо үгэ хэлэхэеэ тэсэмгэйгээр хүлеэгээ хэбэртэн. Харин хаа-яа хэлэhэн үгэ соогоо гол түлэб экономическа асуудалнууд дээрэ тогтоhон байна. Тиихэдээ республиканска партиин хараа шугамые гүйсэд дэмжэнэб гэжэл ходо мэдүүлдэг байба. Энэ партиин туг доро демокрадые илаhан хадаа тиигэжэ хэлэдэг байгаа бээз.

«Сэрэгэй талаар» Советскэ Союзпаа булюу болохо гэhэн уялга хадаа тэрэ хараа шугамай гол зүйлнүүдэй нэгэн болоно. Ондоогоор хэлэбэл, стратегическэ буу зэбсэгэй талаар байhан тэнсүүриие алдуулха, дэлхэй дээрэ Америкын урдын зонхилолгые пэргээхэ гэhэн бүтэшэгүй hанаашалгаяа бэелүүлхын тулада буу зэбсэг улам түргэнөөр бүтээхэ гэhэн уялга болоно.

Энэ бүтэшэгүй, эб найрамдалда тон аюултай зорилгые президент байhан сагайнгаа лаб эхин шатадань тэрэ бэелүүлхэ hаналтай гэжэ элитэ байна. Юундэб гэхэдэ, Америкын политика тодорхоилхоор тэрэнэй шэлэн олоhон хүнүүд тиимэ политическэ хараа бодолтой юм. Журнал «Ю. С. Ньюс энд уорлд рипорт» Р. Рейганэй шэлэhэн эдэнэй заримыень иигэжэ тодорхойлно. Гүрэнэй секретарь А. Хейг «бүри хатуу гадаадын политика ябуулха хүн юм, тэрэ стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха тухай Советскэ Союзтай хэлдэжэ байhан хэлсээ hэргээхые удааруулха гэжэ оролдохо, «буу зэбсэг улам ехэдхэхэ» гээшые гол хэрэг болгоод, буу зэбсэг худалдалгые «Америкын дипломатиин гол зэбсэгүүдэй нэгэн болгохо юм» гэнэ.

Оборонын министр К. Уэйнбергер сэрэгэй хэдэн программа дары эхилжэ, Дүтын Зүүн зүгтэ США-гай саг үргэлжын сэрэгэй баазануудые байгуулжа, муу суута гараhан, «Түргэнөөр хэмжээ абаха хүсэнүүд» гээшэдэ зорюулан, сэрэгэй кораблинууд болон транспортна самолёдуудые байгуулха, Америкын 600 шэнэ ракетно-ядерна буу зэбсэг Европодо байрлуулха, шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые бии болгохо тэжэ оролдохо юм гээд журнал бэшэнэ.

Үнгэрхэдөө хүдөө ажахын шэнэ министр Дж. Блок эдеэ хоолые Америкын гадаадын политикын зэбсэг болгон хэрэглэхэ хэрэгтэй гэнэ. Америкын гадаадын политикада мэдэлээ үгэхэл hаань, бусад оронуудта орооhо таряа болон бусад товарнуудые худалдадаг байха, энээгээр бусад оронуудые Вашингтондо «нялаха», «хүлихэ» хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлээ гээд «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

Тушаалhаа бууhан демократическа захиргаан шэнэ ороhон засагаархидые дайн сэрэгэй замда оруулха гэжэ ехэл оролдоо гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Дж. Картер президентын тушаалhаа буухынгаа урда тээхэнэ 1982 оной гүрэнэй бюджедэй проект конгрессэй үзэмжэдэ табяа. Америкын түүхэдэ эгээ түрүүшынхеэ сэрэгэй гаргаша 200 млрд. гаран түхэриг байхаар хараалагдана. Энэнь бүхы hомололгонуудай 27 процент шахуунь болоно. «Нүхэр, намhаа бүри үлүү ехэ гаргаша хэжэ туршыш!» гэжэ Дж. Картер энээгээрээ Р. Рейгандэ хэлэбэ гэшэ гэжэ «Вашингтон пост» газетын шэнжэлэгшэ тэмдэглээ.

Хэрбээ шэнэ президентын хажуудань байгшадай дунда дай ехээр жүреэдэгшэдэй буляа hаань, тэрэ туршахадаашье болохо байна.

Сагаан байшангай эзэнэй hэлгэгдэхэдэ, нэгэ багаханшье hаа hайн юумэн болохо гэжэ найдаха үндэhэн бии гээшэ гү гэhэн асуудал гарана. Тиимэ үндэhэн бии. Юун бэ гэхэдэ, Р. Рейган стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха хэрэгтэй гэhэн hанал бодол дэмжэгшэдэй нэгэн гэжэ зарим хизаарлалгатайгаар хэлэжэ болохо юм. Советскэ Союзда ороhо худалдаха тушаа Дж. Картерай хориулые Р. Рейган буруушаадаг, мүн Советскэ Союзда таряа худалдахагүй гээшэ буруу гэжэ Р. Рейган хэлэдэг байна.

Мүнөө стратегическэ тэнсүүриие эбдэжэ, Холбоото Штадуудые булюу болгохо гээшэ бүтэхэгүй бодол, мүн «үхэр бөөшье, тоhошье гаргаха» гэhэн политика ябуулха аргагүй гэжэ республиканецууд дотоодын экономикын болон гадаадын эрхэ нүхэсэлнүүдhээ уламжалан ойлгохо, мэдэрхэ бээз гэжэ түбхын түрүүндэ найдахаар юм. «Сэрэгэй талаар булюу болохо» гэhэн эрмэлзэлhээ үрэ гарахагүй, имагтал национальна болон уласхоорондын аюулгүй байдал hүйдхэгдэхэ гэжэ hэргылэн хэлэдэг хүнүүд, тэрэ тоодо үндэр политическэ тушаалтадшье Америкэдэ бии юм. Советскэ Союзтай имагтал тэгшэ эрхын үндэhөөр хэлсээ хэжэ болохо, гансаараа сэрэгэй талаар булюу болохо гэhэн США-гай hэдэлгые тэрэ тэсэхэгүй гэhэн, урдань Москвада США-гай элшэн сайд байhан М. Тунай «Крисчен сайенс монитор» газетэдэ үгэhэн интервьюдаа хэлэhыень hануулалтай.

Вашингтондо Дж. Картерай захиргаалха үедэ эрид муудаhан дэлхэйн политическэ байдалые дахин hайжаруулха арга боломжо бодото дээрэ бии юм. Энээнэй бэелүүлэгдэбэл, түгшүүрилтэ байдал hуларуулха, уласхоорондын холбоо харилсаа батадхаха гэhэн политикада ехэ туhа нэмэри болохоhоо гадна, айхабтар хурсадаhан социально-экономическа асуудалнуудые Холбоото Штадуудай шиидхэхэдэнь туhа болохо бэлэй. Теэд Р. Рейганэй захиргаан энээниие хүсэхэ гээшэ гү? Энэ асуудалда ерээдүй харюу үгэхэ.

Ю. РОМАНЦОВ,
ТАСС-ай корр.

ХИЛЫН СААНАhАА
ТАСС АПН

ХИТАДТА ЗАБАСТОВКОНУУД БОЛОhООР

ТОКИО. Хитадай правительствын тушаалтадай хэлэhые дурдан, «Асахи» гэдэг Японой газетын Пекиндэхи корреспондентын мэдээсэhэнэй ёhоор, Хитадай ажалшадай ехэ забастовконууд боложо үргэлжэлнөөр. Бунпалгаалан бодогшод тэдэнэй байдал hайжаруулха, салин хүлhыень нэмээхэ эрилтэ табина. Хитадтахи забастовкын хүдэлөөн улам ехэ дэлисэ хэмжээтэй боложо байнхай. Энэнь Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй hанаас зобооно гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ. Энээн тухайда Хитадай пропаганда дуугай үнгэрнэ. Хитадай хүдэлмэришэд забастовконуудта хабаадахадаа, салин хүлhыень нэмээхэ эрилтэ табихаhаа гадна, мүн захиргаанай ябуулгануудые эрид буруушаана. Хитадай промышленна олонхи районуудта, тэрэ тоодо Шэньси, Хэйлуцзян, Сычуань провинцинуудта, Шанхай хотодо забастовко болоно гэhэн мэдээнүүд бии.

(ТАСС).

Р. РЕЙГАН—США-гай ШЭНЭ ПРЕЗИДЕНТ

ВАШИНГТОН. Республиканец Рональд Рейган Америкын Холбоото Штадуудай президентын тушаалда январиин 20-ной үдэр хуулиа ёhоор оробо.

«Инаугурациин» үдэр шэнэ президентын тушаалдаа оролгые США-да (иигэжэ нэрлэдэг) конгрессэй байшангай үмэнэ ёhолол үнгэргэлгөөр эхилээ. Энэ үедэ верховно сүүдэй түрүүлэгшэ У.Бергер Р. Рейганhаа, вице-президент Дж. Бушhаа шахаа тангариг абаба. Шэнэ захиргаанай гэшүүд, Дж. Картер, конгрессэй хоёр палатын гэшүүд, политическэ ажал ябуулагшад, дипломатическа корпусой түлөөлэгшэд ёhололдо байлсаа.

Шахаа тангариг үгэhэнэй hүүлээр Р. Рейган заншалта ёhоор үгэ хэлэбэ. Тэрэнь Америкын экономикын орео асуудалнуудта гол түлэб зорюулагдаа. «Холбоото Штадууд экономическа угаа ехэ ядарал бэрхэшээлнүүдтэй ушарна. Тон ужаг удаан, саарпанай мүнгэнэй үнын уналгын талаар национальна түүхэдэхи эгээн муу хойшолонгуудай нэгэнэй гасаланда ороод байна. Мүнгэнэй үнын уналга экономикын талаар манай бүхы шиидхэбэринүүдые, үүсхэлнүүдые, таталдуулна, сог залита залуушуулай мүн наhажаал хүнүүдэй зоригые хухална. Энэ ушарал олон миллион хүнүүдэй ажабайдалда аюул тохеолдуулна. Хаагдаhан предприятинууд олон хүнүүдые ажалгүи болгожо, хүдэлмэригүй, үгытэй ядуу байха, доромжологдохо ябадалда оруулна. Хүдэлмэрилжэ байгшадшье ажалайнгаа хубита түлөөhэнhөө хаhагдана» гэбэ. Америкын экономикын муудан доройтолгые хүтэлөөрилхөөр hанаашалцагүйб гэжэ Р. Рейган мэдүүлнэ. Ямар хэмжээнүүдые абаха тухайдаа тодорхоигоор хэлэнгүй, «экономикодо hаад ушаруулдаг, ажалан бүтээсэ хороодог хэдэ хэдэн тойоонуудые ерэхэ үдэрнүүдтэ заисуулха арга зам дурадхахаб гэбэ. Тиихэтээ хамта «дэбжэлтэ удаан саг соо туйлагдаха байха» гэжэ тэрэ уридшалан захина. Р. Рейган өөрынгөө захиргаанай гадаадын-политическэ программа тухай хэлэхэдээ, «амгалан байдал — американ арадай эгээн нангин хүсэл эрмэлзэл болоно, «бүхы дэлхэй дээрэ манай хүсэ шадалые арьбадхалга» амгалан байдал хангалгын эрхим оно мүр болоно гэбэ.

Тусхай ёhололой hүүлээр ороной бүхы штадуудай делегацинуудай хабаадалгатайгаар Сагаан байшангай дэргэдэ заншалта парад болобо.

АМЕРИКАН ДИПЛОМАДУУД СҮЛӨӨЛЭГДӨӨ

Шиконаж хээ гэжэ 1979 оной hүүл багта гэмнэгдэн баригдажа хаагдаhан, Ирандахи США-гай посольствын 52 хүдэлмэрилэгшэдые тээhэн Алжирай хоер самолет январиин 20-до эндэhээ ниидээ. Эдэ дипломадууд Алжирай зууршалгатайгаар США-гай ба Иранай хоорондо туйлагдаhан хэлсээнэй үндэhөөр сүлөөлэгдэhэн байна.

Эндэ болоhон пресс-конференци дээрэ Иранай захиргаанай хэрэгүүдые даадаг гүрэнэй министр Б. Набавиин мэдүүлhэнэй ёhоор, тэрэ хэлсээн сэхэ гү, али дамжаар, политическэ гү, али сэрэгэй талаар — Иранай дотоодын хэрэгүүдтэ ямараршье хамааралгаhаа арсаха гэhэн США-гай уялгые түүхын түрүүн хараада абана. Энээнтэй дашарамдуулан, Б. Набави иигэжэ тэмдэглээ: мүнөө политическэ, мүн сэрэгэй талаар тиимэ хамааралга хэгдэнээр байна. Хэлсээнэй бусад статьянууд тушаа хэлээ. тэдэнь Дж. Картерай захиралтаар США-да баригдажа байhан, И р а н а й мүнгэ зөөриие Иранда дамжуулха гурим хараалагдана. Тэрэнэй заримь хубинь США-гай федеральна нөөсын системээр Англиин банкда оруулагдаа. Американ дипломадуудые сүлөөлхэ даб дээрэхи гуримаар иимэ ябуулга хараалагдаhан байна. Б. Набавиин хэлэhэнэй ёhоор, Иранай абаhан урьhаламжа ба үринүүдые тэрэ мүнгэнhөө гаргаhанай hүүлээр үлөөшэнь Иранда дамжуулагдаха зэргэтэй юм ха.

Иранай министрэй хэлэhэнээ ойлгоходо, Иранай мүнгэ зөөриин зарим хубинь лэ бусаагдана. Иран 24 миллиард долларой хэмжээтэй нэхэбэри США-да хэhэниинь элитэ.

СЭРЭГЭЙ ИНТЕРВЕНЦИ ХЭХЭЭР БЭЛДЭНЭ

ГАВАНА. Пренса-Латина агентствын дамжуулhанай ёhоор, Гватемалын сэрэгүүд Сальвадорой хилэнүүдые зубшуулан элсүүлэгдэнхэй гэhэн мэдээсэлые Гватемалын хуулита түлөөлэгшэ лаблан баталба. Вашингтонhоо абтаhан мэдээсэлнүүдhээ харахада, гансашье Гватемалын бэшэ, мүн Гондурасай газаран сэрэгүүд ба авиаци Сальвадорой хилэнүүд шадар гулидхагдана. Хилэ шадарай районуудта Гватемалын хэдэн мянган сэрэгүүд татагданхай. Гондурас тушаа хэлэбэл, тэрэнэй 3 мянган сэрэгшэд мүн лэ асарагдаа.

МАНАГУА. Патриодуудай «Либерасьон» гэжэ радиостанциин дамжуулhан мэдээнэй ёhоор, үнгэрhэн сүүдхын туршада патриодуудай ба хунтын сэрэгүүдэй хоорондо үсэд шанга байлдаанууд Сальвадорой ехэнхи газар дайда дээрэ боложо үргэлжэлнөөр. Партизануудай амжалтатай ябуулгануудай эсэстэ ороной урда зүгтэхи Усулутан гэжэ город хүреэлэгдэнхэй.

Сальвадорой сүлөөлэгдэhэн хэдэ хэдэн районуудаар ябаад ерэhэн Никарагуагай Нуэва агентствын корреспондентын дамжуулhанай ёhоор, нютагуудай хүн зон партизануудта али бүхы туhаламжа үзүүлнэ, hуурин тосхонуудта арадай засагай зургаануудые тогтооно, буу зэбсэгүүдые нюуна, бомбонуудые өөhэдөө бүтээнэ.

Неделиин турша соо болоhон байлдаануудай үедэ эндэхи патриодууд хунтын сэрэгэй олон самолёдууд ба вертолёдуудые унагаагаа гэжэ мэдээсэлэй агентствэнүүд дамжуулба.

ХИТАДТАХИ БАЙДАЛ

ПЕКИН. Хитадай хэблэлэй тунхаглаhан мэдээсэлнүүдhээ харахада, Хитадтахи оршон байдал тогтуурингүй байhаар. «hэримжэтэн байха», орон дотор ябуулга хэдэг «Контрреволюционернүүдтэ», «бунташад—цзаофаниинуудта», «муу этэгээдүүдтэ» эсэргүү «эрид шанга сохилтонуудые хэхэ» гэжэ «Жэнь минь жибао» газетын статья хүн зониие уряална. Дурсагдаhан этэгээдүүд тогтууритай байдал hандаана, эмхидэл эбдэнэ, зүбшөөhэн тайлбаринуудай Хитадай конституциhаа гаргагдаашье hаань — дацзыбаонуудые няаха, митингнүүдые эмхидхэхэ hэдэлгэ гаргагдана.

Шанхайн «Цзефан жибао» газетэ энэ городто тохёолдоhон оршон байдал тушаа сошордолтойгоор бэшэнэ. «Хитадай общество засагhаа заисуулагдаhан Цзян Цинэй бүлэгэй тала баригшадай, орон дотор тогтоогдоhон гуримда hаад ушаруулхые оролдодог, «соёлой хубисхалай» аргануудые хэрэглэхэ гэжэ hэдэдэг этэгээдүүдэй, hөөргэдэн добтолhон ябадалтай ушарна», гэжэ тус газетын шэнжэлэгшэ бэшэнэ.

Политическэ бүлэглэлнүүдэй тэмсэл элдэб нютагуудта, Хитадай дээдэ тушаалтадай дундашье болоhоор, Линь Бяогой, Цзян Цинэй «контрреволюционно бүлэглэлнүүдэй» гэшүүд тушаа сүүдэй шиидхэбэри гаргалгын хойшолуулагдаhан ушар эндэ хэлэгдэhые гэршэлнэ. Тэдэнэй хэрэгые сүүдээр харалга гурбан неделиин урда тээ дүүрэбэшье, «залуурпшын» намтые хэhээхэ хэмжээнүүдые тодорхойлгын талаар Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй дунда арсалдаанууд гараhанhаа шалтагаалан, мүнөө хүрэтэр шиидхэбэри гаргагдаагүй байhаар гэжэ адаглагшад тэмдэглэнэ. Цзян Цининие саазалха шиидхэбэри гаргабал, провинцинуудай ба уезднүүдэй хүтэлбэрилхы тушаалнуудые дааhаар байhан хүнүүдэй, «соёлой хубисхалай» үедэ дэбжүүлэгшэдэй зүгhөө эсэргүүсэлтэ олохон ушарта үүдхэжэ магад гээд Пекиндэ түбэгшөөнэ ха. Орон доторхи тогтууригүй байдалые бүри хэсүү түбэгтэй болгожо магад гээд багсаана.

Бүхы дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүн зон Сальвадорой арадай эрхэ сүлөөгэйнгөө ба демократиин түлөө тэмсэлые халуунаар дэмжэнэ.

Сальвадорто зонхилдог хархис хунтын ябуулжа байгаа политикые, ороной дотоодын хэрэгүүдтэ Америкын Холбоото Штадуудай хамааралгые эрид шууд буруушааhан жагсаал Мексикын нийслэлдэ болобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жагсаалда хабаадагшад.

АДН—ТАСС-ай фото.

ХҮБҮҮМНАЙ СЭРГЭЙ АЛБАНДА

АЛДАРТА ХЭРЭГҮҮДЫЕНЬ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭН...

Дайшалхы алдар солын музей соо Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда шалгарһан сэрэгшэдэй дүрэ зурагуудай хажууда мүнөө үедэ армиин албанда шалгаршадай фото-зурагууд мүн лэ үлгөөтэй. Эдэнэй дунда сержант Сергей Лукиных эсэгэ дүрэ зураг би. Доогуурнь ингэжэ бэшээтэй: «Эрхим отделениин командир, нэгэдэхи классай мэргэжэлтэн, танкист. Албан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандаһанайнгаа түлөө командовэниин зүгһөө 20 дахин баяр баясхаланда хүртэһэн, һуралсалдаа эрхимлэгшэдэй самбарта оруулагдаха нэрэ хүндэдэ хүртэнхэй».

Офицер Сергей Коризский комсомолец Сергей Лукиных тухай хөөрэхэдөө, энээхэн хүбүүнэй эгээл түрүүшынхеэ танкова подразделенидэ ерэһэн ушарые дурсана. Сергей даруухан зантай, олон үгэгүйшье һаа, һанаһан хэрэгээ заатагүй бүтээдэг, найдамтай сэрэгшэн байһанаа гэршэлээ һэн. Өөр тухайгаа хөөрэхэ дурагүй. Буряадай АССР-эй Баунтын районой Багдарин тосхондо түрэһэн. Тэндээ 10-дахи класс дүүргэһэнэй удаа бага зэргэ ажаллаһан юм. Армиин албанда мордоходонь, эхэнь — Полина Спиридоновна хүбүүгээ тэбэрэед, уяран уйлаад абаа һэн. Харин эсэгэнь мүр дээрэнь гараа табяад: «Эрын зэргээр, эсэгэдээл адли Эхэ орондоо алба хэхэ ёһотойш», — гэжэ хэлээ бэлэй.

Энээхэн захяаень заатагүй дүүргэхэб, сэдьхэлэйнгээ нангин һудэ мэтээр сахин һанана. [illegible] Сергей һанаадаа тангаригла һэн. Тиин түрүүшын үдэрһөө сэрэгэй хэрэгтэ оролдосотойгоор һуралсажа, уданшьегүй ротын эрхим сэрэгшэдэй тоодо оролсоһон юм.

—Түрүүшын үеэр бэрхэтэйл байгдаа. Гэбэшье уруу духа болонгүй, бүхы хүсэ шадалаа саг соонь элсүүлжэ шадаа һэм, —гээд Лукиных мүнөө дурсана.

Түрэлхидтөө бэшэг бэшэхэдээ, сүлөө сагни тон бага, арга тухын гараашье һаа, дайшалхы алдар солын музей ошожо, экспонадуудыень харанаб гэжэ бэшээ һэн. Нээрээшье, тус музей ёһо заншалаар баян даа. Нэгэ орожо хужарлаад, абаһаар хуу ойлгохогүйш. Бодомжолжо үзэхөөр юумэн олон. Юуб гэхэдэ, 1935—1936 онуудта эндэ Л. И. Брежнев алба хэһэн юм. Тэрэ үеые гэршэлһэн материалнууд энэ сэрэгшэнэй ажал ябуулга тухай, эсэшэ сусашагүй эмхидхэлшэн байһан тухай хөөрэнэ. Энэ үедэ металлургическа институт дүүргээд, запасай лейтенантнуудые бэлдэдэг 9-дэхи ротодо алба хэжэ байһан намтартай. 1936 ондо «На боевом посту» гэһэн газетын хуудаһануудта Л. И. Брежнев тухай иигэжэ бэшэгдэнхэй байба: «Коммунист, худэлмэришэнэй хүбүүн, өөрөө Днепропетровскын худэлмэришэн. Һуралсалдаа эрхимлэгшэ. Түрүүшын үдэрһөө эхилээд дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлэй [illegible] тэмсэнэ. Өөрөө бусадта үльгэр жэшээ харуулжа, булганиие хойноһоо дахуулдаг шадабаритай юм».

Бэшэгэйнгээ үргэлжэлдэ Л. И. Брежневэй гар табилгатай «Бага газар» гэһэн зохёолынь музейн үнэтэй сэнтэй экспонат болонхой гэжэ дуулгана. Л. И. Брежнев иишэ ерэхэдээ, энэ зохёолоо частиин түлөөлэгшэдтэ бэлэг болгон барнһан байгаа бшуу.

...Эртэ үглөөгүүр наранай элшын алтан дэлхэйе гэрэлтүүлжэ эхилхын үеэр танкистнууд полигон тээшэ зорибо. Жэгтэй номгон, һалхигүй үдэрэй мүндэлһэндэ сэрэгшэд баяртай. Гон харюусалгатай даабариин үедэ мэргэн буудалга туршагдаха юм. Булад хүягта танкнууд жэрылдэн зогсонхой. Офицер С. П. Коризский тобшо тодоор даабари үгэнэ:

—Дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһанаа бү мартая. Сагаалса мэргэлэн буудахадаа, заатагүй тудаха ёһотойбди. Эгээл түрүүшээр би, минии хойноһоо Сергей Лукиных, Валентин Довженко, Александр Кривошапкин гэгшэд буудаха.

Танкын гусеница газарһаа һаял бултайһан нарай ногоо дараһаар урагшаа шуумайба. Удаань ябадалаа аалидуулба. Сагаалса обёоргдоо гээшэ. Тэрэ зуура пушкын амаһаа гал дүлэн, утаа униар гарахадал гэжэ, үглөөнэй агаарта бууган абяан холуур сууряатан нэрэшэбэ. Энэ удаа командир урдынхидаал эрхим һайнаар буудалган жэшээ харууба. Удаань комсомолец Сергей Лукиных гэгшын ээлжээн болобо. Шарайгаарынь тухайлхада, нилээд лэ һанаагаа зобоһон, сэдьхэлээ доодисуулһан хэбэртэй. [illegible] хэсэг машины угаргэшэ хүнгэнөөр тэгүүлэн [illegible] сасуу бэеэ гартаа абажа, зүрхөө номгоруулба. [illegible] рилгоео бэелүүлхэ гэһэн нэгэл бодол Сергейн ухаае ээлэнхэй. Заатагүй мэргэнээр буудаха, онохо, тудаха хэрэгтэй. Түрүүшын сагаалса харгдаадхиба. Нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи буудалга, удаань пулемедой таршагаһаан, һомонууд таһалгаряагүй хиидэжэл, хиидэжэл байгаа һэн.

Иигэжэ залуу сэрэгшын мэргэн буудалгаар түрүүшын туршалга амжалтатай түгэсэһэн юм. Хойто үдэрынь булад хүягта машинаараа элдэб бэрхэшээлнүүдые дабаха даабаряа мүн лэ һайн дүнгүүдтэйгээр дүүргэжэ, урмашуулагдаа бэлэй.

Тэрэ гэһээр нилээд саг үнгэрөө. Мүнөө үедэ Сергей Лукиных — сержант, һуралсалай отделениин командир, ротын комсомолой бюрогой секретарь мүн. Һая командованиин зүгһөө Сергейн түрэлхидтэ амаршалгын бэшэг эльгээгдээ һэн. Эсэгэнэрэйнгээ алдарта хэрэгүүдые үргэлжэлүүлжэ байһан хүбүүнэйнгээ амжалтануудаар баясаг лэ!

А. ГОРЯЧИЙ,
запасай полковник.

СОВЕТ БҮЛЫЕ АЛИ ОЛОН ТАЛАҺААНЬ ХАРАЖА ҮЗЭХЭДЭ...

СССР-тэ 66,3 миллион бүлэ тоологдодог. Тэдэнэй 14 процентһээ үлүүнь онсо ондоо үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй байгуулһан бүлэнүүд болоно. Орон дотор ондо ондоо үндэһэ яһанай хүнүүдэй гэрлэхэ баримтануудай олошоржо байһанай ушар шалтагаанууд тухай СССР-эй Наукануудай академиин Н. Н. Миклухо-Маклайн нэрэмжэтэ Этнографиин институдай директорэй орлогшо түүхын эрдэмэй кандидат Л. Н. ТЕРЕНТЬЕВА ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ хөөрэһэн байна.

— Людмила Николаевна хүн бүхэн наһанайнгаа нүхэрые өөрөө шэлэхэ эрхэтэй гээшэ бэзэ. Теэд ондо ондоо үндэһэ яһаняй хүнүүдэй гэр бүлэ болохо баримтанууд тухай та юу гэжэ хэлэхэ байнабта?

— Ямаршье үндэһэ яһанай хүниие наһанайнгаа нүхэр болгожо шэлэхэ гээшэ хүнэй эрхэ сүлөөтэй үшөө нэгэ жэшээ мүн болоно. Хэрбээ ямар нэгэн обществодо ондо ондоо яһанай хүнүүдэй гэрлэхэ ушар хуули гүрим хазагайруулһан ябадал гэжэ тоологдодог һаань, иимэ общественые демократическа общество гээд тооложо болохо юм аал.

Жэшээнь, революциин урда тээхи Россида ондо ондоо яһанай хүнүүдэй гэрлэхэ гээшэ тон хомор байгаа. Россиин империин хуули үнэн алдартын шажан мүргэлтэй хүнүүдэй христиан бэшэ хүнүүдтэй гэр бүлэ болохыень хоридог байһан. Мусульмануудай ондоо шажан мүргэлтэй хүнүүдтэй гэрлэхэ гээ һаань, ислам шажан зорюута һаад хэдэг бэлэй. Россида еврейнүүдэй шажан (иудаизм) зүһэ шарайн холисолдооё мүн лэ буруушаадаг байгаа.

Революциин урда тээхи ойлгомжоор, минии өөрымни бүлэ хуулида зүрюу харша гэжэ тоологдохо һэн. Дүрбэн ондо ондоо яһанай хүнүүд ниилэнхэй гээшэбди. Зүгөөр энээниие хэншье гайхажа байдаггүй. Бүхы хүн түрэлтэн биологическа ниитэ нэгэн түхэл мүн, «хүсэд болбосорһон» ба «хүсэд болбосороогүй» раса гэжэ байдаггүй гэһэн гол ёһые баримталан, манай орондо бэелүүлэгдэдэг политикын үрэ дүн нимэл байна.

— Манай орон дотор ондо ондоо үндэһэ яһатанай хоорондохи илгаае усадхалгада ямар юумэн нүлөөлдэг гээшэб?

— Үндэһэ яһанай, эрэгтэй эмэгтэй, шажан мүргэлэй, социальна үг гарбалай илгааһаа дулдыдангүй, бүхы совет эрхэтэд Конституцяар олгогдоһон адли тэгшэ эрхэтэй ба уялгануудтай гээшэ. Эрдэм гэгээрэлэй болон соёл болбосоролой хүгжэлтэ, шажанда шүтэдэггүй хүнүүдэй улам олошоржо байлга үндэһэ яһанай ба мухар һүзэгэй хосорон һалалгада нүлөөлнэ.

Яхад гү, али ород, кабардинец гү, али латыш, башкир гү, али грузин — ямаршье үндэһэ яһанай совет хүнүүд хамтынгаа хүсөөр шэнэ общество байгуулжа байдаг. Орон дотор ондо ондоо үндэһэ яһатанай бэе бэедээ ойро дүтэ болоходонь, хүнүүдэй нютагаа һэлгэжэ, ондоо газарта нүүжэ ошодог байһаниинь мүн лэ нүлөөлдэг юм. Түрүүшын табан жэлэй эхинһээ хойшонхи үе соо 60 миллионһоо үлүүтэй хүн зон город нүүжэ ошоһон байна. Ехэнхи ушарта залуушуул иимэ шиидхэбэри абадаг. Зарим томо ехэ барилгануудта далаад үндэһэ яһанай түлөөлэгшэдтэй уулзаһан байнаб.

— Этнограф хүн хадаа өөрынгөө ажал ябуулга тухай юу хэлэжэ шадахабта?

— Манай заха хизааргүй ехэ орон бидэнэй, этнографуудай, «лаборатори» болоно бшуу. Бодоодшье үзыт даа: 1979 оной хүн зоной бүхэсоюзна тоо бүридхэлэй мэдээнүүдэй ёһоор, СССР-тэ 120 гаран ехэшье, багашье арад үндэһэтэн ажаһуудаг байгаа. 400 — 500 хүнтэй алеудууд, негидалецууд, 137 миллион ород тоологдоһон байна. Тиимэһээ жэлһээ жэлдэ шэнжэлэгшэдэй хэхэ юумэн улам ехэ болоно.

— Ондо ондоо яһанай хүнүүдэй гэр бүлэнүүдые шэнжэлдэг совет этнографуудай худэлмэри тухай хөөрэжэ үгыт?

— Бүхы ороной хэмжээгээр, мүн 15 союзна республикын туд бүхэндэ ондо ондоо яһанай хүнүүдэй байгуулһан гэр бүлэнүүдэй тоо ургана гэжэ юрэнхы статистическэ мэдээнүүд ба этносоциологическа шэнжэлгэнүүдэй материалнууд харуулна. Үшөө һаял хада СССР-эй арбадахи бүлэ бүхэн «холимог» байһан һаа, мүнөө тэдэнэй тоо бүхы бүлэнүүдэй тоогой 14 процентһээ дээшэ болоно.

Тиихэдэ Латвида, Казахстанда ба Украинада табадахи гэр бүлэ бүхэн холимог байна.

Бүхы союзна республикануудай хото городуудта, хүдөө нютагуудта орходоо, ондо ондоо үндэһэ яһатанай бүлэнүүд олон юм. Жэшээлбэл, Дунда Азиин республикануудай хотонуудта үндэһэ яһа холиһон бүлэнүүд 23,7 процентдэ хүрөө. Молдавиин, Украинын ба Белоруссиин хотонуудта иимэ бүлэнүүд эгээл олон гэхэ гү, али 30—40 процент болоно.

Карелиин автономито республикада иимэ бүлэнүүдэй тоо бүхы тоогойнь 30 гаран процент болодог, илангаяа тосхонуудта иимэ бүлэнүүд олон юм. Энэ юугээр тайлбарилагданаб гэхэдэ, ороной бүхы заха булангуудһаа модо бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ хүнүүд ерэдэг ха юм.

— Нацинуудай хоорондоо ойро дүтэ болоходо хэлэнэйнь илгаа түбэг татадаггүй гү?

— Тиимэ юумэн манайда үгы гээшэ. Бүхы нацинууд болон арад үндэһэтэдэй түрэлхи хэлэн дээрээ һураха арга боломжотой, өөрынгөө хэлэн дээрэ уншадаг, бэшэдэг байгаашье һаань, имагтал ород хэлэн хүнүүдэй бэе бэеэ ойлголсодог хэлэн болоно. Тиигэжэ ондоо яһанай хүнүүдэй ойро дүтэ болоходонь, тэрэ баһал туһалдаг байна.

— Ондоо яһанай хүнүүдэй байгуулһан бүлэ хэр һайн һуудаг гээшэб?

— Ондоо яһанай хүнүүд гэр бүлэ болоходоо, бэе бэедээ удаан дадажа ядадаг гэһэншүүгээр гадаадын оронуудай зарим этнографууд тоолодог юм. Минии һанахада, нэгэ яһанай хүнүүдэй бүлэнүүд холимог бүлэнүүдтэ орходоо физиологическа гү, али социальна талаараа бэлюу байха тухай асуудал табиһанай үрэ үгы шэнги.

Ондо ондоо яһанай хүнүүдэй бүлэ болохо түбхин гээшэ бэлэн бэшэ юм [illegible]. Юуб гэбэл, тэдэнэй [illegible] наа сэдьхэл, ёһо заншал һуудал байдалынь илгаатай ха юм даа. Тиимэһээ [illegible] һамган болоһон хүнүүд [illegible] гөөдэ нациин ёһо заншал болон онсо ондоо илгаануудые, соёлой болон ажаһуудалай түхэл шэнжые хүндэлхэ зэргэтэй бшуу. Нэгэ яһанай хүнүүдэй бүлэнүүдтэй сасуулхада, холимог бүлэнүүдтэ һалаха ушар үсөөн байдаг гэжэ социологууд үнэмшэлэн баталдаг. Ондоо яһанай хүнүүдтэй ниилэжэ һууха тухай шиидхэбэри абахынгаа урда али бүлэ талаһаань һайса бодожо үзэдэг байна ха юм даа.

— Холимог бүлэдэ түрэһэн үхибүүд ямар яһанай байдаг гээшэб?

— Хүбүүд, басагадай арбан зургаа хүрэжэ, паспорт абахада, тэдэнэй ямар яһанай байһаниинь хуулиин ёһоор тодорхойлогдодог. Эдир [illegible] хэтэн ямар яһанай байхаа өөрөө тодорхойлхо зэргэтэй.

Энэ асуудалые залуушуул ондо ондоогоор шиидхэдэг. Гэр бүлынь ямар яһанай зоной дунда ажаһуугааб, эхэ эсэгынгээ яһанай хүнүүдтэй хэр удаан саг соо харилсаа холбоотой байгааб, гэр бүлэдэнь хэнэй заншал бүлэ баримталагдадаг бэ эдэ бүгэдэ барандаа хүбүүн гү, али басаганай ямар яһатанда баатай байһанаа тодорхойлходонь туһалдаг. Жэшээнь, Украинын хото городуудта ажаһуудаг украин — орос бүлэнүүдэй үхибүүд өөһэдынгөө украинецуудби гэдэг. Харин энэ республикаһаа гадуур ажаһуудаг иимэ бүлэнүүдэй үхибүүд олонхи ушарта өөһэдыгөө ородуудта тоолодог.

Совет засагай жара гаран жэл соо манай олон үндэһэ яһатанай гүрэндэ хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл — совет арад бүрилдөө. Ондо ондоо үндэһэ яһатанай байгуулһан бүлэ бүхэн энэ нэгэдэлые улам бэхижүүлдэг гэжэ һанагшаб.

Наталья ВИШНЕВА-САРАФАНОВА
хөөрэлдөө хээ. (АПН).

«БУРАН» ҺАЙШААГДАА

Үнэтэй ангуудые олзоборилхоор тайгада гарагшадай зарим нэгэн саналы хүлһөө мулталба. Энэ яаба, юун болобо гээшэб гэжэ уншагшад һанажа болохо. Эрдэм, техникын ехээр хүгжэжэ байһан мүнөө үедэ ангуушадай сана хэрэглэхээ болиходонь, гайхалтай юумэ үгы. Ижевск хотодохи нэгэ заводой бүтээн гаргаһан сана дээрэ тодхогдоһон мотоортой «Буран» гэжэ бишыхан шарга ангуушадта айхабтар оншотой, таатай зохид унаа болонхой.

Баргажанай тайгын харгынуудаар 5 иимэ машина ябадаг. Максимиха тосхоной эрхим ангуушан Н. Панцирев нэгыень жолоодоно.

—Шэнэ техникые ашаглахада, одоошье аятай болоо даа. Хүнэһэ хүшэгэ шэрэжэ, бар тайгын гүн руу ошохонь бэрхэтэй һэн. Мүнөө ехэл хүнгэн болобо. Манһаа гадна ойн харуулшадшье баяртай, — гээд тэрэ хүхинэ.

Ангуушадай «Буран» машинада һуужа, ажалаа эрхилдэг болоһонһоо хойшо тайгын хэшэг бүри элбэгээр олзоборилогдоно.

Н. ТОРОМОВ.

БАМ-ай Буряадай участок дээрэ хүдэлдэг хүн зониие бэлэн эдеэ хоолоор хангадаг эмхинүүд муу бэшээр хүдэлдэг юм. Жэшээлхэдэ, барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын ОРС-ын 16-дахи столовын коллектив хододоо халуун, амтатай эдеэгээр хүдэлмэришэдые хангадагаараа магтаал һайшаалда хүртэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кондитерска цехэй мастер Наталья Чернова, столовые даагша Лидия Попова гэгшэд.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЖЭШЭЭ ХАРУУЛАГША

Дотоодын хэрэгүүдэй албанда коммунист, ахалагша инженер Анатолий Иванович Озеров удаахан хүдэлнэ. Гал аюул һэргылхэ албанда ажаллаха зуураа, бэеэ гансал һайн талаһаань харуулжа, хододоо түрүү зэргэдэ ябана. Гал аюулһаа һэргылэлгые бүрин шудалжа, түрүү онол аргануудыень хүдэлмэридөө шадамараар хэрэглэнэ. Энээнэйнь ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Авиазаводой цехүүд болон таһагуудай 80 процентнь түймэр унтараадаг автомат түхеэрэлгээр хангагданхай. Түргэн шатадаг түлишэ, түрхисын шэнгэн зүйлнүүдэй заримаһниинь шатадаггүй иимэ зүйлнүүдээр һэлгэгдэнэ, адхаргүй амһарта соо хэгдэнэ. А. И. Озеровой даажа байһан бүхы барилга болон бусад объектнүүдтэ бүхы хэмжээ ябуулганууд абтанхай. Энээнэйнь ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ гал аюул нэгэтэшье тохёолдоогүй. Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын гал аюул һэргылхэ таһагай хүтэлбэрилэгшэд коммунист Анатолий Иванович Озеровой бусадта жэшээ харуулан, һайнаар хүдэлжэ ябаһанаарнь омогорхоно.

А. КЛОЧИХИН,
Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэ.

ҺУРГААЛ АБАМА МҮРЫСӨӨН

Һурагшадай дунда шатараар Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй мүрысөөн «Баргажан» гостиницын конференц-зал соо болобо. РСФСР-эй һурагшадай XVI спартакиадын тоосоогоор үнгэргэгдэһэн энэ мүрысөөндэ 11 область, хизаар болон автономито республикын суглуулагдамал командануд хабаадаһан байгаа.

Һүүлшын, арбан нэгэдэхи нааданда Сахалинай эдир шатаршад Магаданай командые 6:2 тоотойгоор шүүбэ. Шэтын областиин спортсменүүд Тувын АССР-эй түлөөлэгшэдтэй уулзахадаа, шадаал һаа ехэ тоотойгоор илажа гарахые хүсөө һэн. Тиигэбэл Примориин, Яхадай командануудые ахижа, шангай һуурида гараха аргатай байгаа бшуу. Эндэ эдир шатаршад һэрижэтэй наринаар наадажа, 8:0 тоотойгоор шүүгээд, 51 очкотойгоор гурбадахи һуурида гараһан байха юм.

Примориин — Эрхүүгэй, мүн Буряадай — Яхадай командануд тэнсэһэн байна — 4:4. Энэнь эрхүүгэйхидые хоёрдохи һуурида гаргаба. Эдэнэр шэтынхидһээ нэгэ очкогоор уридалһан байгаа. Манай республикын командада Б. Буруев — Е. Шарапова, Ю. Барнаков — С. Холодовых, Р. Эрхитуев — Н. Центерев, Б. Губкин В. Даниловые илаба. Яхадай АССР-эй командада басагадынь — И. Дементьева, Л. Хангаева гэгшэд эдэбхитэй һайнаар наадажа, командадаа хоёр очко бэлэглэбэ.

Бусадта хүсэгдэхэеэ болиһоноо ойлгоһон Красноярскын хизаарай һурагшад энэ удаа Камчаткын областиин спортсменүүдтэй наадахадаа, бүхы хаба шадалаа гаргагүй гэж тэмдэглэлтэй. Тиигэжэ зурган партиин тэнсэһэн дүүрэбэ. Хоёр нааданда Красноярскын шатаршад илаһан байгаа. Дүн хамта 5:3 тоотойгоор шүүхэдээ, Красноярска хизаарай команда 59 очкотой боложо, зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм. Дүршэл шадабари ехэтэй тус команда түрүүшын хоёр нааданда Эрхүүгэй, Шэтын түлөөлэгшэдтэй уулзахадаа урагшагүйдэбэшье, саашадаа жэгдэржэ, болгоомжотой наринаар, эдэбхитэй һайнаар мүрысэжэ, илалта туйлахал ёһоороо туйлаа.

Удаадахи дүрбэн һуурида Яхадай, Приморийн, Камчаткын, Амарай командануд гараба. Буряадай эдир шатаршад 42,5 очкотойгоор наймадахи һуури эзэлһэн байна. Һүүлшын гурбан һуурида гараһан Сахалинай, Магаданай, Тувын түлөөлэгшэд мэргэжэл шадабаряар һулашаг байгаа гэжэ хэлэлтэй. Эдэнэр бэшэнһээ холо гээгдээ.

Манай республикын суглуулагдамал команда тухай тогтожо хэлэлтэй гэшэ ха. Юрэдөөл, командымнай зурган гэшүүн нимэ ехэ наадада түрүүшынхеэ хабаадаба. Ушар нимэһээ нэн түрүүн дүй дүршэлгүйдөө гэ[illegible] һанагдана. Заримдаа бэрхэ командануудтай уулзахадаа, [illegible] зоригоо хухаржа, бүхы арга хабаяа, бэлиг шадабаряа [illegible] байба. Ингэжэ манай эдир шатаршад Амарай, Красноярскын командануудта ехэ тоотойгоор (2,5:5,5, 1,5:6,5) шүүгдэшөө. Зүгөөр Приморийн, Эрхүүгэй, Шэтын, Яхадай түлөөлэгшэдтэй анаяша тулалдажа, тэнсэһэн байна. [illegible] яһала һайнаар наадаха аргатай байһыень харуулба.

Командымнай гэшүүд мүрысөөнэй эхиндэ ядалдаа, саашадаа «халажа орожо» байтарнь, наадан түгэсэхэ тээшээ болобо бшуу. Энэ ушар манай эдир шатаршадай дүршэл шадабари багатай байһанай үрэ дүн мүн. Тиихэдэ командымнай бүхы гэшүүд наадан эхин (дебют), дунда (миттельшпиль) болон түгэсхэлэй (эндшпиль) үеые жэгдэ һайнаар үнгэргэнэ гэхын аргагүй. Наадан эхиндэ яһала һайн байдалтай болоһон аад, саашадаа сагаа зүбөөр гаргашалжа шадангүй, цейтнодто орожо, бүхы юумэеэ алдаад, шүүгдэшэхэ ушаршье үзэгдэнэ. Манай тренернүүд, мэргэжэлтэд мүрысөөнэй дүнгүүдые наринаар согсолжо, зүб тобшололнуудые хэхэ аабза гэжэ һанагдана.

Эдир хүбүүд, басагадайнгаа мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ, шатарай теоридо һургаха гэбэл, тэдэниие али бүхы мүрысөөнүүдтэ олоор хабаадуулха хэрэгтэй. Угайдхадаа, манай команда зонын мүрысөөндэ бэлдэхэдээ, хүршэ область, хизаарнуудта ошожо, үетэн нүхэдтэеэ хаба шадалаа туршан, наадаха байгаа бэшэ гү?! Хүүгэдэй спортын һургуулин дэргэдэ [illegible] шатарай отделениие саашадаа [illegible] «Шатар — ухаан бодолой гимнастика мүн» — гэжэ В. И. Ленин бэшэһэн байдаг. Энэнь тон зүб. Тиимэһээ таанад энэ һонирхолоо улам хүгжөөхэ, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ ёһотойт, — гээд мүрысөөнэй ахамад судья, бүхэсоюзна категориин судья П. Н. Зорин (Прокопьевск) һурагшадта захиһан байна.

Удаань илагшадта шангууд — дамжуулгын кубок, дипломууд барюулагдаба.

Хюлгэнүүд дээрэ илагшад тодороо. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, Россиин экс-чемпион Александр Будников (Приморь), спортын мастерта кандидат Аркадий Медведев, Олег Ефимов (хоюулаа Красноярскһаа), Гумар Моисеев (Яхадай АССР), Руслан Эрхитуев (Буряадай АССР), Леонид Несин (Амарай область), Ирина Дементьева (Яхадай АССР), Ирина Колбасова (Камчатска область) гэгшэд болоно. Иигэжэ амжалта туйлаһан 12 хүбүүд, 5 басагад һурагшадай хабарай амаралтын үедэ Челябинск хотодо үнгэргэгдэхэ РСФСР-эй чемпионадта хабаадаха эрхэ олобо. Хүбүүдэй дундаһаа А. Будников, басагад сооһоо И. Дементьева онсо шалгарһа, тусгай шангуудта хүртөө. Алеша Гаврилюк (Эрхүү) бэрхээр наадаһан эгээл эдир шатаршан гэгдэжэ, ВЛКСМ-эй горкомой шагналда хүртэбэ.

Манай командаһаа гурбадахи хюлгэ дээрэ наадаһан Юрий Барнаков гурбадахи шанда хүртөө. Андрей Николаев, Виталий Губкин, Анна Столярова гэгшэд яһала һайнаар наадаба. Юрэдөөл, командымнай бүхы гэшүүд энэ мүрысөөнһөө ашатай һургаал абаба бшуу.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

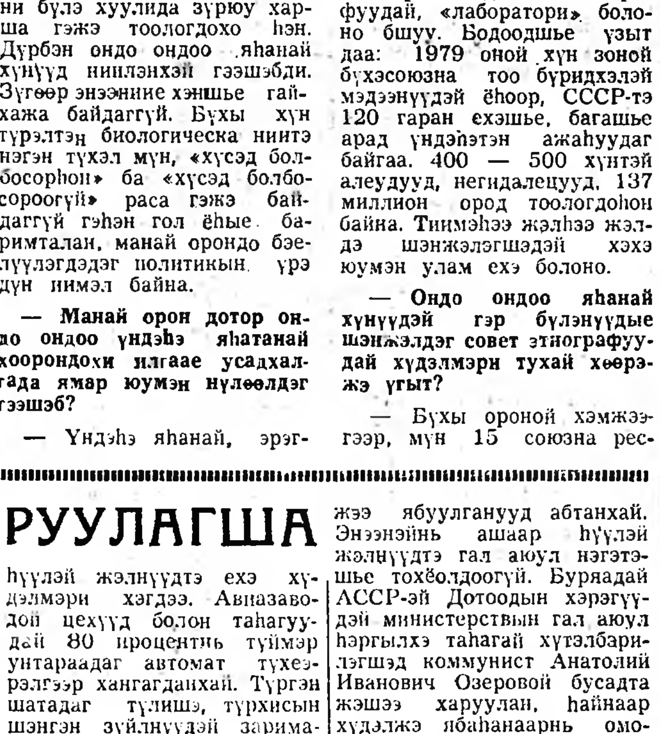

„Сагаан тэргын" шан

«Сагаан тэргэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө һурагшадай дунда шатараар республикын түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн ЛВРЗ-гэй парткабинедэй байшан соо дүүрэбэ. Республикымнай хото, хүдөөгэй һургуулинуудай 10 команда хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

Мүрысөөн эхинһээ хойшо шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Улаан-Үдын 36-дахи, 35-дахи, 42-дохи һургуулинуудай пионерэй дружинануудай суглуулагдамал командануд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байжа, удаа дараалан илалта туйлаба.

Эдэ гурбан командын хоорондо болоһон уулзалга республикын чемпионые элирүүлхэ ёһотой һэн. 36-дахи, 42-дохи һургуулинуудай шатаршад хоорондоо тэнсэһэн байна. Удаань 35-дахи һургуулин эдир шатаршад 3,5 : 1,5 тоотойгоор илажа, дүн хамта 42 очкотойгоор чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Петропавловск - Камчатскын хотодо үнгэргэгдэхэ зонын мүрысөөндэ хабаадаха болоо.

35-дахи һургуулиин һурагшад — хоёрдохи, 42-дохи һургуулиин спортсменүүд гурбадахи һуури эзэлээ. Элхиин дунда һургуулиин пионерэй дружина хүдөөгэй командануд сооһоо эгээл һайн үрэ дүн туйлаба.

Гол түлэб 36-дахи һургуулиһаа Климов, Жиров, Усольцев, Максимова, Товаршинов, 35-дахи һургуулиһаа Пурбуев гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө хюлгэнүүд дээрэ илаа.

Түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө наадануудта Баргажагай, Хэжэнгын, Загарайн районуудта эмхитэй һайнаар үнгэрэгдэһэн байна. Баунтын, Ахын районууд «Сагаан тэргэ» мүрысөөнэй түлөө мүрысөөнүүдтэ түрүүшынхеэ хабаадаа.

Бүхэдөө республика доторнай 20 мянга шахуу пионернүүд болон һурагшад мүрысөөндэ хабаадаһан байна.

Л. ГАРМАЕВА.
«Сагаан тэргэ» гэжэ клубай президент.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наадаһай үедэ.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Малшадтай нэгэ зэргэдэ жагсаһан хүдэлхэдөө» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ» —тобшо мэдээсэл, корреспонденцинүүдэй суглуулбари. «Фермэһээ ерэһэн бэшэг». «Үшөөшье ехэ юумэ хэхэ арга боломжотой аад» — Д. Данзановагай статья. ТАСС-ай шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «КПСС-эй XXVI съездын делегадууд». «Юрэл хүдэлнэ бэшэб, зохёон байгуулнаб» — Ю. Хрусловай очерк. «Тухашаралгүйгөөр, урид табигдаһан графигай ёһоор» — А. Климовэй статья. «Гү[illegible]рэнэй аша туһада». — [illegible] Цыганковой статья. «Сов[illegible] орон дотор» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй тобшо мэдээсэлнүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. «КПСС-эй ЦК-гай проекти зүбшэн хэлсэнэбди». — [illegible]териалнуудай суглуулбари. «Номой шэнжэлэл ба шүү[illegible] жэлэл». «Бүмбэрсэг дэлхэй һонин» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин, үйлэ хэрэг[illegible] тоо, баримта» — нютаг [illegible] тагһаа абтаһан мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Бол[illegible]рниин газар дайдада болоһон уулзалганууд». «Хилээ[illegible]шье, розо сэсэгүүдшье — [illegible] Петровагай замай тэмдэглэлнүүдһээ. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Харюусагты, горнистнар!». 10.35 — «Поднятая целина» — уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 12.15 — Уласхоорондын конкурснуудай лауреадууд. З. Шахмурзаева (скрипкэ) ба А. Гарик (гитара) наадаха. 12.20 — Шэнэ һонин. 14.55 — Дамжуулгын программа. 15.00 — Шэнэ һонин. 15.20 — Баримтата фильм. 16.10 — «Шатарай һургуули».

Улаан-Үдэ. 16.40—Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 16.55—«Байгал» мэдээсэлэй программа.

Москва. 17.25 — «КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтая». «Директорэй үдэр бүрин хэрэгүүд» — телеочерк.

Улаан-Үдэ. 17.55—«Түсэбтэ табан жэл: ашаг ба шанар».

Москва. 18.30 — «О[illegible] түмэнэй Ленинскэ университет». «Гол шэглэлээрээ [illegible] шахадаа». 19.00 — «Зу[illegible] бүхэндэнь—наран!». 19.15 «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 19.30 — «Эдир наһан». фильм-концерт. 19.50 «Запасной аэродром» — уран һайханай фильм. 21.[illegible] —«Время». 22.05—Татар АССР-эй уран бэлигтэн[illegible] концерт. 23.30—«Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ». 23.45 Хоккейгээр СССР-эй [illegible]пионат. ЦСКА—«Динамо» (М).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 16.40 —«Объ[illegible]тив». 17.10—А. Бабаджанян. «Үянгата зурагууд».

Улаан-Үдэ. 17.25—«Ю[illegible]ле Улла» — фильм-концерт.

Москва. 17.55—«Эдир шүүлэй уран бэлиг».

Улаан-Үдэ. 18.30 — [illegible] носхолнууд. 18.40 — «Г[illegible]горий Александров ба [illegible]бовь Орлова» — баримтата фильм.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай бага үүлэтэйшэг байха, шииг ниитон орохогүй. Үглөөгүүр хаа хаанагүй манан унаха. Һүлахаанаар һалхиха. Үдэртөө 23—28, зарим районуудта 18 градус хүрэтэр хүйтэрхэ хараатай.

Республикымнай ниислэл Улаан-Үдэ сэлмэгшэг байха. Үглөөгүүр манан унаха. Һүлахаанаар һалхиха. Үдэртөө 23—25 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Январиин 23—24-нэй [illegible] мэлэгтэй, бүрхэлтэй байха [illegible] зарим нютагуудта саг [illegible] сахан орохо абаха. [illegible] хойноһоо секундын [illegible] метр хүсэтэйгөөр [illegible] нинин 27—32, [illegible] 16—21 градус хүрэтэр [illegible] тэн байхаар багсаамжа[illegible]дана. Зарим районуудта [illegible] нинь 40 градус хүрэтэр [illegible] тэн хоноха, үдэртөө 27 [illegible] дус хүрэтэр хүйтэн [illegible].

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли. Н-04311. Заказ № 18. Индекс 590[illegible]